CURTEA CONSTITUŢIONALĂ ÎNCALCĂ CONSTITUŢIA

pag. 5

22
Nr. 37 (343)
11-17 septembrie 1996

Deşi a admis că se va supune verdictului Curţii Constituţionale referitor la numărătoarea mandatelor, Ion Iliescu şi-a început în forţă campania electorală pentru cel de-al treilea mandat prezidenţial. Pare convins că oamenii săi siguri din Curtea Constituţională nu se vor încurca la numărătoare, vor şti să numere exact pînă la doi. De fapt, pînă la două mandate. La separarea puterilor în stat pe care o respiră Constituţia şi la independenţa de care se bucură înalţii noştri magistraţi, verdictul nu poate fi altul decît cel dorit şi deja sugerat de Ion Iliescu personal.

De la fleacuri cu semnificaţie „majoră" la gesturi, atitudini, omisiuni, ocheade aruncate electoratului, chiar şi Opoziţiei, şi promisiuni fără acoperire care frizează demagogia şi pe alocuri neruşinarea, totul a fost studiat minuţios, nimic n-a fost lăsat la voia întîmplării. La nici 24 de ore de la tragerea la sorţi a judecătorilor, mai înainte ca cei numiţi să se dezmeticească, o mulţime de pedeseriştі de vază s-au şi înfiinţat la poarta nouă a Biroului Electoral Central. Cu noaptea în cap, nu cumva să le-o ia alţii înainte, şi cu candidatul pe care îl sprijină şi care e sprijinul lor de nădejde.

N.C. MUNTEANU

Iliescu candidat la al treilea mandat

„Fleacul" are importanţă, primul înscris la BEC va fi şi primul trecut pe buletinul de vot. Lucru important psihologic pentru alegători mai puţin sau deloc informaţi, care-l ştiu pe Ion Iliescu doar ca pe omul care l-a dat jos pe Ceauşescu şi i-a luat locul în calitate de „tătuc" bun şi protector, măcar la nivelul promisiunilor, fără să ştie sau să le pese nici pe ce partid se sprijină şi nici ce a realizat acest partid în ultimii patru ani.

Mai înainte, Ion Iliescu, omul care nu circula decît înconjurat de motociclişti, de girofaruri şi haidamaci din SPP, şi-a învins teama şi a peripatetizat electoral pînă la APACA. A mers pe jos, printre oamenii aflaţi în staţii, cu gărzi de corp puţine şi discrete, aşeptînd la stopuri, ca orice cetăţean corect. Mergînd mai apoi la ROCAR, coloana prezidenţială s-a integrat în trafic, maşinile oficiale au oprit la stop, circulaţia n-a mai fost oprită. Vedeţi bine, vînătoarea după cel de-al treilea mandat musai să ne arate un candidat dintre noi, pentru noi, ca noi toţi. Aceeaşi grijă pentru aparatul simplu şi ţinuta degajată a caracterizat şi vizita electorală în sate de pe coclauri buzoiene. Preşedintele a mers cu autobuzul, era în ţinută sportivă, în cămaşă de blugi, întocmai ca şi gărzile de corp, de asemenea, puţine şi discrete. Numai că, şi la APACA şi prin amărîtele sate buzoiene, oamenii i-au spus preşedintelui aspirant la al treilea mandat că o duc greu, s-au văitat de lipsa locuinţelor, de impozite mari, de sărăcie, de mizerie: *„neam de neamul nostru n-a dus-o niciodată mai rău"*. Preşedintele le-a vorbit despre demolarea vechilor structuri, despre produsul intern brut, despre năvălirile otomane, despre modernizarea ţării, despre integrare europeană. Adevărat, nici croitoreselor, nici ţăranilor nu le-a mai

(Continuare în pagina 3)

EMIL CONSTANTINESCU la întîlnirea cu ziariştii

PULS pag. II-III

Pentru iarna '96–'97 se anunţă o criză energetică

pag. 11-12

Polemici

pag. 6-7

Pavel Câmpeanu – Zoe Petre

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VII ● 16 pagini ● 700 lei

CURIER 22

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Parcurgînd articolul d-lui Radu Negrescu Şuţu intitulat „A fi sau a nu fi român", al cărui titlu nu se încheie cu shakespeareana punctuaţie interogativă, am simţit impulsul să vă împărtăşesc reacţia mea, spontană, fără îndoială, şi justificat pătimaşă într-o oarecare măsură.

Dacă a te numi român înseamnă a fi mîndru cu orice preţ, chiar dacă sub cerul patriei tale s-au săvîrşit nelegiuiri şi crime, operîndu-se mutaţii şi seisme structural mutilante, vă imaginaţi sentimentul de jenă şi neputinţă ce îl încerc de cîte ori vreun occidental îmi evocă lacunele constatate pe meleagurile mele natale, şi anume: improvizaţia, lipsa de punctualitate şi parolism, insalubritatea, incertitudinea şi frauda. În lipsă de contraargumente, îl întreb stînjenit dacă a vizitat Muzeul de Artă, Muzeul Satului, mănăstirile din nordul Moldovei, Delta sau Litoralul; dacă răspunsul este negativ, continuu să-i scormonesc memoria, descosîndu-l dacă a auzit de Enescu, Brâncuşi, Elvira Popescu, Mircea Eliade, Cioran, Eugen Ionescu, Lipatti, Victor Brauner, Horia Hulubei, Coandă, Palade, Perlea, Clara Haskil, Radu Lupu, Vladimir Cosma. Cel mai cunoscut este Dinu Lipatti, care are şi un parc ce îi poartă numele în Geneva, urmîndu-i Nadia Comăneci, Năstase, Ţiriac, iar cei mai vîrstnici amintindu-şi de Elena Lupescu şi Ana Pauker, fiind informaţi copios de presă şi audiovizual.

Noţiunea de român, văzută ca entitate etnologică, geografică, lingvistică şi spirituală, constituie o referinţă aparţinînd istoriei, ea însăşi în perpetuă metamorfozare. A-ţi revendica o identitate este un act legitim, justificat de documente, dar şi confirmat prin limbă, credinţă, obiceiuri, înclinaţii şi stil de viaţă. Ca fenomen istorico-social, este o realitate că în această zonă balcanică unde ne-a plasat soarta – înscriindu-ne într-un teritoriu delimitat de fruntarii cu o geometrie oarecum variabilă, condiţionată de revendicări, năvăliri, conflicte şi dictate –, în creuzetul generaţiilor au fost plămădite metisaje etnice dintre cele mai diverse...

Mi-am regăsit oraşul copilăriei, adolescenţei şi anilor de restrişte, mînat de nostalgie şi entuziasm, încărcat de amintiri şi înaripat de proiecte. Am regăsit Cetatea lui Bucur transformată într-un megapolis ce şi-a pierdut nu numai fizionomia, tradiţiile şi farmecul, dar, ceea ce este şi mai grav, şi identitatea şi sufletul. Eroziunea nestăvilită a reţelei industriale devine dramatică, edilitarul este lăsat pradă timpului şi pînă şi melodioasa limbă românească şi-a schimbat structura fonetică, accentele căzînd bizar, iar rostirea amintindu-ne de împleticirile verbale ale răposatului. Într-o proporţie îngrijorătoare, politeţea devine o inutilitate fastidioasă şi vetustă, moderaţia un efort neplătit, iar respectarea cuvîntului dat o tensiune de care te poţi dispensa fără prea mari remuşcări. România, împărtăşind soarta celorlalţi foşti sateliţi din temniţa pseudo-idealismului doctrinar, utopic şi devastator, îşi prelungeşte – zgomotos, haotic şi infructuos – „sine die" beţia libertăţii, pierzîndu-şi credibilitatea şi capacitatea concurenţială faţă de eventuali investitori potenţiali. Cugete există, idei în aceeaşi măsură, dar entu-ziasmul şi iniţiativa se izbesc de un birocratism exacerbat, împămîntenit şi demobilizator.

În acest vodevil, devenit cu timpul o „saga", unde nu deciziile lipsesc, ci justeţea şi eficienţa lor, cu lupte intestine caragialeşti, unde oportunismul dezinvolt este la cotă, unde mimetismul politic este etichetat drept imperativ circumstanţial, simţul civic este considerat desuet, inerţia socotită o fatalitate, iar indiferenţa un instinct de conservare comod şi benefic, traficul de influenţă închide cortegiul, prin falsificarea ierarhiei valorilor şi a şanselor legitime de reuşită şi promovare. În acest Babilon turbulent şi infructuos, unde trecutul este evocat prin clişee patinate şi stîngaci retuşate, unde memoria colectivă păleşte, iar cea oficială dă semne de sindrom cronic lacunar, unde instinctele se substituie reflexiei, tranziţia între tradiţional şi modern operîndu-se prin traversări sincopate, unde gîndirea şi creativitatea manifestă o efervescenţă meritorie, limbile s-au dezlegat, iar unele mai slobode, avînd acces la condei, înţeapă fără discernămînt. Victimele terorii, aceşti monştri ce au refuzat înregimentarea, schingiuirea morală şi delaţiunea, fiind condamnaţi pentru crime de opinii, sînt daţi uitării, dar toleraţi cu sughiţuri, supravieţuitorilor fiindu-le acordat privilegiul de a-şi zgîndări public rănile necicatrizate. Pensionarii îşi numără zilele şi zloţii, salariaţii numără zilele ce îi separă de soldă, politicienii gesticulează şi promit, iar comsioanele se fac în orele de serviciu.

Ce-i drept, recesiunea, marasmul economic, insecuritatea, tumultul mişcărilor sociale, delocalizările sălbatice şi şomajul constituie realităţi dureroase cu care este confruntat cvasicotidian Apusul; toate aceste fenomene interdependente ar putea constitui

dacă nu un model, cel puţin o consolare. Este greu să-ţi ocultezi trecutul, să asumi, în spectator, prezentul şi să proiectezi viitorul, ipotecîndu-l, cînd ţi-ai pierdut reperele o dată cu visele. Etnogenetic, mă consider român ca entitate biologică, specificitate tipologică şi lingvistică, receptivitate spirituală şi sensibilitate artistică. Nu mă pot desolidariza de soarta acestui năpăstuit popor, situat la răscrucea istoriei şi hărăzit cotropirilor, îngenuncherilor şi pîngăririlor. Sînt mîndru de înţelepciunea şi hărnicia ţăranului, de iscusinţa meşteşugarului, de vitejia ostaşului, de strădania cărturarilor, harul creatorilor şi lumina gînditorilor care ne-au dus faima dincolo de fruntarii. Detest injustiţia, cruzimea, oportunismul, laşitatea, impostura, corupţia şi impuritatea. Toţi cei ce m-au umilit şi torturat în cei doi ani de privaţiune de libertate sînt gratificaţi tacit şi conspirativ, sub auspiciile postdecembriste, cu privilegii şi, eventual, cu distincţii pentru fidelitate şi bravură.

Dacă tot acest joc de oglinzi deformat se numeşte democraţie, sînt tentat, în ţara helveţilor, care mi-a oferit posibilitatea revalorificării pe tărîm profesional, dar mai ales a redobîndirii demnităţii terfelite, să propun Consiliului Federal de la Berna să urmeze acest exemplu probant, experimentat în spaţiul carpato-ponto-danubian, patria lui Dracula; ce păcat că, printr-un miracol genetic, Vlad Ţepeş nu şi-a prelungit domnia pînă la finele secolului al XX-lea. Mă consider mai român eu, prigonitul, pribeagul şi exilatul care şi-a îngrijit, ajutat şi respectat semenii, care a sprijinit materialmente instituţii medico-sociale, religioase şi culturale, care poartă cu el pecetea înstrăinării şi zgura suferinţei, uneltită, programată şi materializată de serafici satrapi, autoincentaţi, posesori demni şi legitimi ai unui act de identitate pe care stă înscrisă dovada incontestabilă de „cetăţean român", cu menţiunea la semne particulare: „nihil".

Cu cele mai alese simţăminte,

Dr. Georges Dumitresco, Geneva, Elveţia, 17.08.'96

Redacţiei „22"

„Interviul săptămînii" din nr. 30/1996 al revistei dv., avîndu-l ca interlocutor pe Daniel Dăianu, economistul-şef al Băncii Naţionale şi specialist în studiul fenomenelor macroeconomice, reflectă, după părerea mea, maniera clasică a unei exprimări falsificate de poziţia în cadrul sistemului asupra căruia se pronunţă şi tipul de discurs alterat de balastul ideologic pe care majoritatea economiştilor formaţi în comunism îl practică (deşi d-l Dăianu, relativ tînăr şi beneficiind de contacte cu mediile universitare occidentale, şi-ar fi putut reconsidera unele idei).

Concludente în acest sens sînt ipotezele pe care domnia sa le emite privitor la structurile sistemului financiar-bancar, a căror funcţionare dezastruoasă *„nu ţine numai de un management prost şi de insuficientele supravegheri exercitate de Banca Naţională"*, ci de o serie de nereguli şi fraude *„care ar fi trebuit stopate mult mai înainte"*. Ca şi cum în toată perioada aceasta la conducerea B.N. nu s-ar fi aflat aceeaşi persoană (guvernatorul Mugur Isărescu) şi, în mare măsură, acelaşi consiliu de administraţie, care ar fi putut stopa neregulile şi fraudele dacă poziţiile lor ar fi fost corecte vizavi de presiunile politicului. Nu cred că se pot accepta aceste argumente, care tind să exonereze de responsabilitate elemente cu rol central în reforma economică, plasînd cauzele haosului economic al tranziţiei în *„fragilitatea congenitală a instituţilor româneşti"* şi explicînd criza de capacitate de guvernare prin *„cauze structurale profunde"*.

În al doilea rînd, d-l Dăianu rămîne tributar unei neluări în considerare a lecţiei pe care formarea statului român modern ne-o oferă, ataşîndu-se tezei că *„timpul istoric nu poate fi comprimat"*. Să nu uităm însă că, în România, capitalismul (a se vedea Şt. Zeletin – ***Burghezia română. Originea şi rolul ei istoric***) a ars etapele parcurse de Europa Occidentală, trecînd într-un timp scurt de la capitalul comercial la cel industrial şi financiar, prin sprijinul unor instituţii create în mare viteză, dar hotărîte să-şi ducă la îndeplinire menirea.

Al treilea punct pe care îmi permit să-l semnalez ca „pervers" în discursul intervievatului este cel referitor la *„tipul de societate pe care-l vom construi"*. Impresia este că d-l Dăianu pledează pentru un tip de societate originală, alta decît capitalismul democratic. Altfel nu-mi pot explica aducerea în prim-planul discursiv a unei formulări de genul: *„există Clubul OCDE, dar restul economiilor de piaţă sînt distorsionate, au probleme mari, multe imperfecţiuni, în multe locuri democraţia este extrem de slută şi strîmbă"*. Oare modelul societar al acestei perioade nu este cel al ţărilor din OCDE (19 ţări europene plus 5 membri ţări din afara Europei)? Sau trebuie să-l comparăm cu economiile de piaţă ale ţărilor subdezvoltate din Africa?!

Societatea civilă din România ar trebui să reclame mai multă responsabilitate şi onestitate din partea membrilor ei, dar şi a celor din afară. Opiniile defavorabile economiei de piaţă şi democraţiei, venite din partea unor persoane competente şi cu rol în sfera afacerilor publice, nu fac decît să perpetueze genul de mentalitate al „omului nou" ceauşist şi să ne menţină pe termen lung la „periferia periferiei".

Mircea Vultur, Sirioara, august 1996

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Acest număr a apărut cu sprijinul Fund for Central and East European Book Projects

Iliescu candidat la al treilea mandat

(Urmare din pagina 1)

vorbit de platforma lui electorală, care presupune *„o schimbare înnoitoare, de o rară anvergură la nivelul factorilor umani"*, şi nici despre însuşirea celor două limbi, plus limbajul calculatoarelor. Greu de însuşit de o ţărancă în vîrstă, cu un soţ nevăzător şi o pensie de numai 65.000 de lei, pe care preşedintele cel bun a omenit-o în văzul lumii cu 100.000 de lei. Exact suma cu care a fost omenit de Victor Stănculescu la inaugurarea Robank. Dacă nu cumva vor fi fost banii de coşniţă ai familiei. Gesturi mici, efecte mari întru momirea alegătorului. Dar dacă are de gînd să dea fiecărui nevoiaş întîlnit cîte o sută de mii de lei, tare ne temem că Ion Iliescu va intra în al treilea mandat nu doar sărac şi curat, ci şi dator vîndut. Însă, lucru ştiut, dar din dar se face rai. Iar darurile nu vor lipsi. Oficina prezidenţială a şi anunţat deschiderea unor conturi pentru cei care vor să facă donaţii pentru sprijinirea candidaturii prezidenţiale a lui Ion Iliescu. Nici oamenii cu dare de mînă nu vor lipsi.

Deşi a promis că va accepta sprijinul PDSR cu condiţia înlăturării corupţilor de pe listele partidului, deşi la spectacolul de lansare a candidaturii doar doi dintre dalmaţienii partidului au fost acceptaţi pe scenă şi printre vorbitori, deşi s-a sumeţit la corupţie: *„ori o răpunem, ori ne răpune ea pe noi"*, Ion Iliescu dă semne că a început să se acomodeze cu fenomenul. Nu are de ales. El nu-şi abandonează tovarăşii de drum cu adevărat credincioşi, i-a asigurat că *„vom reuşi împreună"*. Din cînd în cînd, la ceas de taină şi de noapte, Ion Iliescu va mai primi cîte o victimă a războiului mafiei, va face promisiuni, dar schimbări care să ameninţe edificiul pe care se sprijină şi pe care-l sprijină nu vor fi. După furtuna într-un pahar cu apă stîrnită de membrii proeminenţi ai partidului, gata să se pună la dispoziţia Parchetului, lucrurile au intrat pe făgaşul ştiut. Şeful Colegiului Naţional de Control, Etică şi Litigii al PDSR a aflat că acesta are *„rolul nu de a descoperi eventualii infractori, ci de a păstra cît mai curată imaginea partidului"*. Raportul despre fenomen, prezentat de însuşi Vasile Văcaru, a fost apreciat pînă şi de Marţian Dan drept un *„exerciţiu de autoadmiraţie"*. Deocamdată, singurele victime ale falsei cruciade împotriva corupţiei sînt Vasile Manea Drăgulin şi, parţial, Viorel Hrebenciuc. Primul, pentru lipsa de entuziasm în acordarea de certificate de bună purtare dalmaţienilor PDSR. Cel de-al doilea, pentru că a fost citat în atît de multe afaceri dubioase, că nici Ion Iliescu nu l-a mai acceptat în echipa lui electorală. Hrebenciuc nu mai este secretarul general al Guvernului şi, culmea, Guvernul funcţionează şi fără el, însă omul continuă să se considere util, ştie să aducă bani şi, mai ales, ştie multe. A fost prezent la ceremonia de înscriere a candidaturii lui Ion Iliescu, alături de toată floarea cea vestită a PDSR-ului. Toţi ştiu că se pot bizui pe Ion Iliescu. Evident, cîţiva prefecţi au fost sacrificaţi, unii membri de partid mai deocheaţi şi-au dat demisia. Însă corupţii cei mari pot sta liniştiţi. Pentru toţi se vor găsi soluţii fericite, imunităţi parlamentare, licitaţii fructuoase, ambasade tihnite, posturi barosane în FPP-uri şi FPS-uri. Ion Iliescu e tatăl lor. Sărac şi curat, el e bolnav doar de putere. Iar pe meleagurile acestea puterea e chiar mama corupţiei.

Reforma clasei politice şi a administraţiei

– document anexă la Contractul cu România –

Convenţia Democratică din România se angajează în faţa alegătorilor săi să pună capăt devierii clasei politice şi transformării acesteia într-o clasă de privilegiaţi fără control, care au uitat că îşi datorează poziţiile alegătorilor lor şi că prima lor îndatorire este faţă de interesele acestora. Vom crea o clasă de legislatori şi administratori corecţi, harnici, eficienţi şi responsabili, şi toţi cei care caută în viaţa politică căpătuială personală vor putea fi eliminaţi fie de către justiţie la sesizarea alegătorilor, fie prin votul direct al acestora. Clasa politică şi administraţia sînt întreţinute din impozitele cetăţenilor şi datoria lor este să răspundă printr-o guvernare sau administraţie în slujba cetăţeanului. Cetăţeanul trebuie să simtă că pentru banii săi primeşte un serviciu de calitate şi că stă în puterea lui să acţioneze împotriva statului ori de cîte ori acesta nu-şi face datoria faţă de el.

În vederea acestui scop preconizăm instituirea sau iniţierea în prima sută de zile a majorităţii noastre parlamentare a următoarelor măsuri:

1. Nu vor mai exista vile şi locuri de odihnă pentru privilegiaţi. Regia Autonomă a Protocolului de Stat va fi desfiinţată. Fostele vile de protocol ale lui Ceauşescu, moştenite de actualul regim, vor fi redate comunităţilor locale pentru a fi privatizate şi reintegrate cît mai curînd circuitului turistic sau muzeal naţional. Privatizarea se va face prin restituire, acolo unde proprietarul este cunoscut şi face dovada că poate administra în interesul public colectivul cu pricina, şi vînzare publică de acţiuni în celelalte cazuri. Obiectivele de însemnătate naţională prin valoarea lor istorică vor rămîne în patrimoniul public, fiind trecute în gestiunea Ministerului Culturii.

2. Legile în vigoare sau regulamentele Senatului şi ale Camerei Deputaţilor vor fi modificate astfel încît să se permită realizarea următoarelor obiective:

Nici un senator sau deputat nu este mai presus de lege. Imunitatea juridică a parlamentarilor funcţionează doar pe durata sesiunii parlamentare, aşa cum era în Parlamentul de altădată al României. La cererea comisiei juridice, imunitatea va putea fi ridicată cu o majoritate simplă de voturi. Scopul ei este de a permite parlamentarilor să fie prezenţi la lucrările Parlamentului şi nu de a le acorda vreo protecţie suplimentară faţă de lege, protecţie pe care ceilalţi cetăţeni nu o au. Imunitatea nu va fi extinsă asupra rudelor parlamentarilor.

Nici un senator sau deputat nu va avea drepturi băneşti mai mari decît orice cetăţean al României. Salariul parlamentarilor nu poate fi mai mare decît dublul salariului mediu pe economie. Parlamentarii vor fi retribuiţi special pentru prezenţa la şedinţe şi pentru activitatea desfăşurată în comisiile permanente. Nu simplul fapt de a ocupa un scaun în Parlament, ci activitatea parlamentară reală va permite parlamentarilor să obţină venituri suplimentare. Pensia se va calcula socotind media salariului conform Legii pensiilor.

Apartamentele ocupate abuziv vor fi date înapoi. Parlamentul României va achiziţiona un bloc de locuinţe de serviciu în care vor fi cazaţi parlamentarii din provincie. Locuinţele nu vor putea fi cumpărate de către aceştia şi vor fi cedate o dată cu pierderea locului în Parlament. Locuinţele de serviciu nominalizate în afacerea „Apartamentul" vor fi restituite primăriilor pentru a fi utilizate în serviciul public sau restituite proprietarilor acolo unde acestea au ajuns în proprietatea statului prin rechiziţie, confiscare, sau alt procedeu abuziv.

Fondurile parlamentare, provenite din impozitele plătite de alegători, nu vor mai fi cheltuite pe lux şi protocol. Cheltuielile excesive ale Parlamentului României pentru dezvoltare şi protocol, însemnînd amenajări pentru recreaţie şi sport, automobile, personal excedentar, vor fi reduse drastic. Fondurile vor fi utilizate pentru crearea unui serviciu eficient, modern şi analiză în folosul comisiilor permanente ale Parlamentului şi al creerii unui *staff* parlamentar profesionist, compatibil cu exigenţele ţărilor membre ale Uniunii Europene.

Parlamentarii nu vor mai putea amîna legi de interes vital pentru ţară. La începutul sesiunii ordinare Parlamentul va adopta, incluzînd propunerile guvernului sau ale societăţii civile, un număr de obiective şi legi care trebuie rezolvate pe parcursul acelei sesiuni. Acest program adoptat devine obligatoriu, neîndeplinirea lui în termenul fixat ducînd la sancţiuni ale şefilor de grupuri parlamentare sau a altor factori responsabili de întîrzieri.

Parlamentarii nu vor mai putea da legi în propriul lor interes. Parlamentarii nu vor avea dreptul să facă parte din consiliile de administraţie ale unor întreprideri de stat sau ale unor organizaţii implicate în privatizarea fondurilor de stat, ale societăţii pe acţiuni private, ale unor bănci sau fonduri de investiţii a căror activitate poate cădea sub incidenţa puterii de legiferare a Parlamentului din care fac parte. Descoperirea unui conflict de interese în cazul unui parlamentar poate duce la sancţiuni drastice, mergînd pînă la excluderea din Parlament. În acest caz, partidul căruia îi aparţine va desemna un alt membru pentru a înlocui pe parlamentarul eliminat.

Transparenţa parlamentară. Parlamentul României va edita săptămînal un buletin informativ care va cuprinde legile votate, discuţiile pe tema lor, prezenţa parlamentarilor la sesiune, rezultatele votului şi poziţia exprimată de parlamentari la discuţii sau vot, dacă acesta a fost deschis.

3. Guvernul, administraţia locală, agenţiile guvernamentale centrale sau locale vor putea fi trase la răspundere de către orice cetăţean, în cazul în care nu îşi îndeplinesc sarcinile sau abuzează de autoritatea lor. Vor fi activate legal încît mai scurt timp, cu toate modificările constituţionale şi legislative pe care le presupune aceasta, mecanismele juridice prin care simplii cetăţeni îşi pot face dreptate în faţa unei administraţii de care nu sînt mulţumiţi. Instituţia numită Avocatul Poporului va fi pusă în stare de funcţionare şi va căpăta puteri de investigare şi sesizare a justiţiei. Orice cetăţean va putea adresa plîngeri acestei instanţe. Pentru chestiuni privind posibile încălcări ale Constituţiei prin decizii, norme, hotărîri ale administraţiei sau justiţiei vom propune modificarea Constituţiei, astfel încît orice cetăţean să poată sesiza direct Curtea Constituţională. În prima sută de zile va fi adoptată Legea răspunderii ministeriale.

4. Vom crea o clasă de funcţionari corecţi, competenţi, eficienţi şi amabili. În prima sută de zile a majorităţii noastre parlamentare va fi adoptat Statutul funcţionarului public, care să reglementeze clar atît îndatoririle, cît şi drepturile aceste categorii sociale. Orice guvernare are nevoie de un corp al funcţionarilor administrativi. Acesta însă trebuie fie un corp de elită, competent, eficace, bine remunerat pentru a fi la adăpost de orice tentaţii, nu o armată amorfă plătită din banii contribuabilului incapabilă să-i rezolve problemele, supusă la tot felul de presiuni politice, cufundată într-o stare de semilegalitate şi corupţie perpetuă. Pe toate căile administrative şi legislative care ne stau la îndemînă vom căuta să simplificăm procesul birocratic, reducînd etapele şi reglementările birocratice, să selectăm cei mai buni şi mai eficienţi funcţionari pentru serviciul public. Vom crea sau încuraja crearea unei şcoli superioare de administraţie pentru formarea sau perfecţionarea funcţionarilor de stat, care trebuie să devină un corp de experţi şi de manageri capabili să aplice practic, în mod profesionist, obiectivele fiecărui guvern rezultat din alegeri libere, indiferent de culoarea sa politică.

5. Transparenţa administraţiei şi a guvernării. Guvernul şi administraţiile locale vor edita periodic buletine informative privind activitatea lor şi cărţi de telefon ale instituţiilor de stat, conţinînd numele, atribuţiile şi numerele de telefon directe ale tuturor aleşilor sau funcţionarilor de stat, astfel încît orice cetăţean să ştie unde şi pe cine trebuie să sesizeze dacă are vreo nemulţumire. Prin regulament interior, toate aceste instituţii vor fi obligate să dea un răspuns în termen de maximum 30 de zile.

Acest program va fi avansat spre semnătură tuturor candidaţilor Convenţiei Democrate din România. O dată semnat de către aceştia, el va căpăta putere de contract, iar parlamentarii care nu-l vor respecta vor fi sancţionaţi putîndu-se ajunge pînă la excluderea din grupul parlamentar şi partidul din care fac parte.

300.000 $ pentru Societatea Civilă

Fundaţia pentru Dezvoltarea Societăţii Civile (FDSC) – care administrează, în România, Programul Phare al Uniunii Europene pentru Dezvoltarea Societăţii Civile – anunţă alocarea unei sume de 273.000 ECU (aprox. 300.000$) pentru un număr de 52 de proiecte ale organizaţiilor neguvernamentale selectate dintre cele 198 depuse în **prima etapă a Programului de finanţare al FDSC**. Acest program dispune, pentru perioada 1996–1998, de o sumă de 3,75 milioane ECU (peste 4 milioane $) pentru finanţări directe către organizaţii neguvernamentale active în domeniul social, cultural, protecţia mediului, drepturile omului etc.

Pe lîngă Programul de finanţare, FDSC derulează şi alte programe în sprijinul ONG (asociaţii şi fundaţii non-profit). Unicitatea fundaţiei, care funcţionează de la începutul acestui an, constă în aceea că – **pentru prima dată – Uniunea Europeană şi Guvernul României şi-au acordat încrederea unei organizaţii neguvernamentale, unei instituţii nou create, pentru gestionarea unui program de anvergură naţională, avînd o durată de 3 ani**. În acest scop, FDSC dispune de 5 milioane de ECU (aproape 6 milioane $), destinaţi în principal finanţării directe a ONG (3,75 milioane ECU), dar şi unor programe de sprijin pentru dezvoltarea ONG prin alte tipuri de resurse – informaţii, instruire, cercetare etc.

ILIE ŞERBĂNESCU

Economia sud-coreeană: tîlcuri româneşti

Judecînd, cel puţin după primele pagini ale ziarelor de limbă engleză din Seul, aşa cum le-am putut vedea într-o scurtă călătorie recentă în Coreea de Sud, cap de afiş al actualităţii economice din această ţară – dincolo de judecarea unor foşti preşedinţi pentru implicări grave în afaceri de corupţie – îl constituie înregistrarea unui deficit de plăţi de peste 9 miliarde dolari în prima jumătate a anului în curs.

Exporturi de 125 miliarde USD

Şi aceasta din cauza scăderii încasărilor la exporturile de semiconductori, pînă nu de mult cea mai agresivă componentă a livrărilor sud-coreene pe pieţele internaţionale şi care reprezintă oricum 20% din totalul exporturilor ţării. Supraaglomerarea pieţei mondiale a semiconductorilor, asociată cu un recul al vînzărilor de computere personale a coborît la 16–17 dolari preţurile la microcipurile performante de 16 MG D RAM, de la 40–50 dolari la sfîrşitul anului trecut, cu pierderi corespondente în încasările sud-coreene.

Economia sud-coreeană şi comerţul ei exterior îşi pot permite un asemenea deficit. Pur şi simplu pentru că se exportă de 11–12 miliarde dolari pe lună, ceea ce exprimă adevăratul potenţial al economiei sud-coreene şi competitivitatea la care a ajuns. Anul trecut, Coreea de Sud a exportat mărfuri şi servicii de peste 125 miliarde dolari şi – atenţie! – dublînd performanţa faţă de 1990. La 125 miliarde dolari poţi să îţi permiţi, din cînd în cînd, şi un deficit de 9–10 miliarde dolari. Spre comparaţie, România – o ţară de două ori şi jumătate mai mare ca suprafaţă şi, e drept, cu o populaţie doar relativ la jumătatea celei din Coreea de Sud – abia se căzneşte să exporte de 8 miliarde dolari pe an, adică nici măcar pe cît îşi permite Coreea de Sud să aibă deficit într-o jumătate de an. Şi gîfîie lamentabil cînd înregistrează un deficit comercial de 1,5 miliarde dolari pe ansamblul unui an, ceea ce aiureşte complet moneda naţională, deficit pe care Coreea de Sud şi-l permite fără probleme într-o singură lună.

Lipsită aproape complet de resurse energetice, Coreea de Sud este obligată să importe anual 85 milioane tone de petrol, adică de peste 10 ori mai mult decît importă România. Nota petrolieră – în valoare de peste 9 miliarde dolari – nu debusolează însă comerţul exterior şi economia ţării, pentru că nu reprezintă nici 8% din valoarea încasărilor din exporturi. Coreea de Sud are, într-adevăr, probleme cu fluctuaţia preţurilor la produsele de vîrf, cu care a şi invadat pieţele internaţionale, semiconductorii fiind doar un exemplu. În schimb, România nu are astfel de probleme, dar pentru că nici nu este implicată în fabricarea şi exportarea produselor de vîrf, ea fiind confruntată doar cu problemele de piaţă ale produselor zis tradiţionale, de fapt în declin istoric, ale căror preţuri relative nu cunosc decît o traiectorie: cea în jos.

Cum a ajuns România în situaţia în care se găseşte, ştim. O economie care nu poate exporta, de peste 20 de ani, decît de 8 miliarde dolari (sau ceva similar) anual nu poate intra în ecuaţia mondială şi, în mod serios, nici măcar în cea regională. Despre Coreea de Sud se vorbeşte în zonă şi în lume pentru că poate exporta de 125 miliarde dolari şi deci poate fi şi client pentru alţii la concurenţa unei sume similare sau chiar mai mari.

Să vedem însă cum a ajuns Coreea de Sud la aceste performanţe, la peste 40 de ani de la încheierea unui război devastator cu fraţii din Nord, care lăsase ambele părţi ale Coreii în ruină şi în sărăcie lucie. Răspunsul cel mai simplist privind succesul coreenilor din Sud ar fi: economia de piaţă. Dar, după cum dovedesc alte atîtea experienţe din zonă sau din alte părţi ale lumii, economia de piaţă în sine nu poate rezolva toate problemele dezvoltării. În promovarea dezvoltării se conjugă economia de piaţă – în afara căreia nu există de fapt nici un exemplu de reuşită reală în plan economic – cu organizarea societăţii, cu strategia de dirijare a efortului naţional şi cu datele psiho-culturale şi psiho-sociale ale oamenilor.

Succesul economic al Coreii de Sud – considerat aproape un miracol în ultimii 15 ani – este pus de majoritatea analiştilor pe seama formidabilei capacităţi de coagulare a energiilor naţionale către ţinte precise şi bine alese, totul dublat de sîrguinţa muncitorului sud-coreean şi de pretenţiile sale modeste pe parcursul atîtor decenii. Coreea de Sud lasă şi acum – cînd a ajuns la un produs intern brut pe locuitor de peste 10.000 dolari anual – impresia unui furnicar bine pus la punct, în care fiecare individ, strict înregimentat în maşinăria precisă de ansamblu, ştie exact ce are de făcut.

Ţara a apelat masiv la credite externe şi are datorii de aproape 80 miliarde dolari. Este vorba însă de credite luate pentru dezvoltare, nu pentru consum şi care şi-au găsit o utilizare profitabilă, nepunînd nici un fel de probleme de rambursare. Astfel încît nimeni nu vorbeşte de Coreea de Sud ca despre un datornic, ci, dimpotrivă, ca despre unul din tigrii asiatici. Pentru o ţară lipsită, ca şi Japonia, de resurse naturale, singura şansă de a conta în competiţia internaţională şi de a prospera intern era aceea de a identifica ce se caută în lume şi a produce masiv pentru export, întrucît altfel nu se putea avea acces, în măsura necesarului, nu numai la materiile prime, inexistente în ţară, dar mai ales la tehnologiile şi echipamentele moderne.

Vectorul acestui succes al exporturilor sud-coreene îl constituie aşa-numitele **chaebol**. Adică ceva tentacular, care seamănă cu o caracatiţă, de fapt numele sub care sînt cunoscute în argoul popular marile concerne sud-coreene, tocmai din cauza structurii lor diversificate de caracatiţă, care cuprinde pe orizontală zeci şi zeci de sectoare, de la metalurgie la comerţ, de la construcţii de nave la bănci şi de la electronică la asigurări.

Prin **chaebol**-uri, ţara şi-a realizat industrializarea, guvernul de la Seul şi-a implementat strategia economică şi societatea sud-coreeană s-a racordat la lumea modernă şi la era tehnologică. Tot mai contestate din cauza puterii lor formidabile, supuse unor aspre critici din partea întreprinderilor mici şi mijlocii, care cu greu se descurcă în umbra acestor coloşi, precum şi din partea opiniei publice nemulţumite de implicarea lor în scandaluri de contribuţii politice, pentru care mai mulţi beneficiari, chiar foşti preşedinţi sud-coreeni, sînt deja la puşcărie şi unii condamnaţi la moarte, marile **chaebol**-uri îşi văd de treaba lor, conştiente de forţa de care dispun şi de faptul că, în ultimă instanţă, nimic semnificativ nu se va face împotriva lor, căci s-ar lovi în ceea ce duce, în fond, faima Coreii de Sud în lume şi în ceea ce constituie locomotiva dezvoltării ţării. 30 de mari **chaebol**-uri domină copleşitor economia sud-coreeană. Cele mai importante dintre ele – Hyundai, Samsung şi Daewoo – sînt nume deja bine cunoscute şi românilor. În general, numele acestora poartă semnificaţii precise. Hyundai înseamnă „modern". Daewoo – „marele univers".

Pierderea unui atu, cîştigarea celui tehnologic

Expansiunea – prin investiţii, şi nu numai prin exporturi – pe pieţele externe constituie una din componentele de bază ale încercării şi strategiei sud-coreene de adaptare la „noua eră" în care a intrat economia şi societatea acestei ţări şi în care se confruntă cutumele şi comportamentele trecutului, legate de traiul modest şi cultul cumpătării, cu sfidările viitorului şi impactul prosperităţii.

Economia şi societatea sud-coreeană pot fi greu înţelese dacă nu se ia în considerare un fapt aproape incredibil: într-o ţară în care se produc 2,6 milioane de autovehicule într-un an, din care peste un milion pentru export, nu se importă decît 5–6 mii de autovehicule. Şi aceasta nu pentru că automobilele din import ar fi mai proaste sau pentru că neapărat tarife vamale necruţătoare le-ar face prohibitiv accesul pe piaţa sud-coreeană, ci pentru că în Coreea de Sud a avea o maşină străină este un fel de crimă morală, după cum, în general, fuga după produsele de import este considerată un comportament nepatriotic.

Din aceeaşi şcoală de gîndire face parte şi considerarea investiţiilor străine ca un fel de element uzurpator. La antipod, investiţiile sud-coreene în străinătate sînt un prilej de mîndrie, iar creşterea exporturilor este apreciată ca un lucru pozitiv, chiar şi în cazurile cînd nu aduce cine ştie ce profituri.

Toate acestea însă vin în contradicţie cu nevoia şi dorinţa ieşirii în lume şi racordării la era modernă. Nevoia liberalizării importurilor şi investiţiilor străine – pe calea căreia s-au făcut paşi în anii '90 – este mereu mai acut resimţită ca însăşi protecţie compensatoare pentru vitalele exporturi şi investiţii sud-coreene în străinătate.

Coreea de Sud tinde să piardă, prin însăşi prosperitatea indusă de dezvoltare, fostul său atu concurenţial: ieftinătatea forţei de muncă. Salariile în Coreea de Sud sînt deja, exceptîndu-le pe acelea din Japonia, cele mai ridicate din Asia. Noile atuuri pentru menţinerea în competiţia mondială trebuie să fie înnoirea tehnologică şi asimilarea definitivă a internaţionalului în strategia de dezvoltare. Promovarea exportului rămîne în continuare un element central şi, dacă experienţa de pînă acum se prelungeşte, şansa de reuşită este asigurată.

Explicaţia scumpetei

Ceea ce frapează în Coreea de Sud, şi îndeosebi la Seul, este nivelul extrem de ridicat al preţurilor, în raport cu standardele internaţionale şi, cu cîştigurile, care se situează mult în urma celor din Europa de Vest. Seul-ul este printre cele mai scumpe oraşe din lume. Statistici luînd în considerare preţurile la principalele 50 de grupe de produse şi servicii scot în evidenţă că doar la Tokyo viaţa este mai scumpă decît la Seul şi că este mult mai ieftină la Paris sau Los Angeles. Încă şi mai frapant este faptul că, la Seul, poţi cumpăra mult mai scump decît la Londra sau New York exact produsele electronice sau textile cu care Coreea de Sud inundă lumea occidentală. Nu este însă nimic paradoxal. Pentru a fi sprijnite exporturile vitale pentru economia ţării, în Coreea de Sud, după modelul japonez, sînt promovate preţuri înalte pe piaţa internă, inclusiv prin taxe ridicate pe consum.

Prin intermediul preţurilor înalte pe piaţa internă, companiile sud-coreene îşi permit să susţină competitivitatea, chiar dacă indirect subvenţionată, a produselor proprii pe pieţele externe sau, încă şi mai şi, să recupereze pierderi rezultînd din exporturi nu neapărat aducătoare de profituri. Cu alte cuvinte, populaţia, inclusiv printr-o grea impozitare a consumului, este pusă de fapt să achite nota de plată a subvenţionării exporturilor. Dar printr-un asemenea sistem se asigură resursele financiare pentru accesul la materiile prime, de care Coreea de Sud duce lipsă, precum şi la tehnologiile de vîrf care se creează în mediul internaţional. Şi cu aceasta, procesul dezvoltării are putinţa de a înainta.

În România, din cauza unei înţelegeri antieconomice a fiscalităţii, impozitate sever sînt *salariile* şi nu benzina, motorina, păcura şi alte produse petroliere, al căror preţ pe piaţă se situează de aceea la cel mai scăzut nivel din Europa. Şi întrucît acestea provin, în cea mai mare parte, din ţiţei de import, se ajunge la situaţia de a se subvenţiona importurile şi nu exporturile, ceea ce este o pură aberaţie economică, din cauza căreia nici nu trebuie să ne mirăm că economiei româneşti şi leului le merge execrabil.

Ştiinţe politice

ANTET
Cartea care te citeşte!

Aristotel, *Politica*
- Lucrarea esenţială în studiul ştiinţelor politice.
- O carte ce vă dezvăluie subtilităţile artei de a conduce popoarele.
- Nu poate lipsi din biblioteca dumneavoastră!

285 pag. / 7000 lei

Gabriel Thoveron, *Comunicarea politică azi*

CETĂŢENI!
Descoperiţi faţa ascunsă a discursurilor politicienilor. Sancţionaţi-i pe cei care vor să vă păcălească.

POLITICIENI!
Găsiţi cea mai bună cale de a a vă transmite mesajele. Aflaţi pentru ce daţi bani consilierilor electorali.

STUDENŢI!
Ziua de mâine vă aparţine. Învăţaţi să o controlaţi AZI.

192 pag. / 7500 lei

Editura ANTET
Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr.9A; Bucureşti; Tel: 6175332
Pentru comenzi: C.P. 22-285, Bucureşti; Tel: 6175332.

Săptămîna trecută au fost înaintate la Biroul Electoral Central mai multe contestații împotriva înregistrării propunerii de candidatură a lui Ion Iliescu. Pe 8 septembrie a.c., Curtea Constituțională a respins prin hotărîre definitivă aceste contestații.

CRISTIAN PREDA

Preşedinte în trei Republici

Perioada istorică în care România a cunoscut întîia dată regimul republican (RPR, din 1947 în 1965, şi RSR, din 1965 în 1989) coincide cu perioada exercitării monopolului partidului comunist. După decembrie 1989, există un acord cvasi-unanim relativ la eşecul comunismului în România. O consecinţă a amintitului acord cvasi-unanim este existenţa pluralismului partidelor şi acceptarea, în limite largi, a concurenţei politice. În schimb, forma republicană de guvernare a păstrat un prestigiu aproape neştirbit.

Într-adevăr, încă din 27 decembrie 1989, Decretul-lege nr. 2, alin. II stipula că, *„forma de guvernămînt a ţării este republica"*. Primei Republici române, celei comuniste, instaurată în 1947, i se substituia atunci cea de-a doua Republică. Viaţa acesteia a fost destul de scurtă; din 27 decembrie 1989 în 8 februarie 1990 nu a existat decît un singur organ al puterii, Consiliul Frontului Salvării Naţionale, pentru ca din 9 februarie (Decretul-lege nr. 81 prin care se crea Consiliul Provizoriu de Uniune Naţională) în 20 mai 1990 această Republică să aibă un preşedinte, chiar dacă inculturа politică l-a transformat pe acest personaj în simplu preşedinte al organului de putere numit CPUN. Prin Decretul-lege nr. 92/1990 au fost create instituţia de Preşedinte al României (fapt recunoscut şi de o Hotărîre a Curţii Constituţionale din 1992) şi instituţia Parlamentului, ale căror atribuţii au fost îndeplinite întîia dată de cei aleşi în urma scrutinului de la 20 mai 1990. Începea atunci a treia Republică, dotată în mod explicit cu un preşedinte, cu un sistem parlamentar bicameral şi avînd un scop precis, elaborarea unei Constituţii. Adunarea Constituantă (alcătuită prin reunirea Camerelor la 11 iulie 1990) a elaborat mai întîi, într-o comisie specială, Tezele proiectului de Constituţie (operaţiune sfîrşită în decembrie 1990), pentru a le dezbate apoi, în plen, din 12 februarie 1991 în 20 iunie 1991. Dezbaterile pe marginea proiectului de Constituţie au ocupat perioada 10 septembrie 1991–14 noiembrie 1991, forma sa finală fiind votată, de Adunarea Constituantă, la 21 noiembrie 1991 şi adoptată prin referendum la 8 decembrie 1991. Îşi începea atunci viaţa o altă Republică română, cea de-a patra? Acestei întrebări nu i se putea găsi un răspuns pînă zilele trecute.

Într-adevăr, articolul 1, alin. (2) al Constituţiei menţionează că *„forma de guvernămînt a statului român este republica"*. Aşa cum se observă, Republica e definită ca formă de guvernămînt a „statului", iar nu a „ţării", cum se stipula în Decretul 2 din 27 decembrie. De altfel, imprecizia cu care sînt folosiţi termeni ca „stat", „popor", „ţară" în primele articole ale Constituţiei dă seama mai mult decît orice altceva de inexistenţa unei doctrine juridice proprie celor care au alcătuit textul Constituţiei. Aşa, de pildă, România e nu doar un stat, şi anume unul *„naţional, suveran şi independent, unitar şi indivizibil"* (art. 1, alin. 1), „de drept, democratic şi social" (art. 1, alin. 3), dar şi „patria comună şi indivizibilă a tuturor cetăţenilor săi" (art. 4, alin. 2). Suveranitatea aparţine nu doar statului, definit deja ca unitar, ci şi poporului (art. 2, alin. 1), popor care, înţeles, la rîndul lui, ca o unitate, e fundamentul statului (art. 4, alin. 1). Confuziei stat-popor-ţară i se adaugă confuzia dintre statul democratic şi democraţia constituţională (menţionată în art. 8, alin. 1). E imposibil, în aceste condiţii, să afirmi dacă o nouă Republică română a luat naştere la 8 decembrie 1991, pur şi simplu pentru că e un nonsens să vorbeşti despre republică drept o formă de guvernămînt a unui stat confundat cu poporul şi cu ţara. Reperele unui posibil răspuns trebuie căutate atunci în dispoziţiile constituţionale referitoare la instituţii. Articolul 151 e singurul care vorbeşte de situaţia instituţiilor existente la data intrării în vigoare a Constituţiei. Din nefericire, şi acest articol e confuz, folosind sintagma „instituţiile republicii" şi nu pe cea de instituţii ale statului. Articolul 151 stipulează că respectivele instituţii ale republicii *„existente la data intrării în vigoare a prezentei Constituţii, rămîn în funcţiune pînă la constituirea celor noi"*. Există mai multe instituţii noi, menţionate în chip explicit de textul articolelor următoare: „noua Curte Supremă de Justiţie", „Curtea Constituţională", „Curtea de Conturi". În schimb, nu există, de pildă, o nouă instituţie a Parlamentului sau una a Preşedinţiei, chiar dacă, referindu-ne la acest ultim caz, sînt stipulate atribuţii noi ale **funcţiei** de preşedinte (între altele, numirea judecătorilor Curţii Constituţionale). În condiţiile inexistenţei unor distincţii clare referitoare la instituţii fundamentale ale statului, nu se poate răspunde, plecînd exclusiv de la textul Constituţiei, dacă o nouă Republică îşi începea viaţa în 8 decembrie 1991.

În aceste condiţii, în care nici definirea republicii, nici definirea instituţiilor sale nu ne ajută să aflăm în ce Republică trăim, singurul reper utilizabil este legat de persoanele ce au îndeplinit atribuţiile instituţiilor existente. Dezbaterile în legătură cu constituţionalitatea unei noi candidaturi a d-lui Iliescu au oferit ocazia clarificării acestei probleme. Curtea Constituţională a respins deja pînă pe 9 septembrie (cînd ediţia „22" se închide) mai multe contestaţii ale dreptului d-lui Iliescu de a candida în 1996 (nu încă şi contestaţia depusă de o parte a membrilor GDS). În interpretarea Curţii din 8 septembrie 1996, Preşedintele Iliescu nu a îndeplinit un mandat constituţional decît după alegerile din 1992. Răspunsul Curţii este înainte de orice complet lipsit de sens: căci trei judecători ai Curţii au fost numiţi înaintea alegerilor din 1992 cu un temei legal în care regăsim un articol al Constituţiei, cel cu nr. 99, care defineşte actele Preşedintelui. Răspunsul Curţii ne oferă, pe de altă parte, pe de această bază complet ilogică, un răspuns la întrebarea în ce Republică trăim. Căci dacă d-l Iliescu şi-a început primul mandat constituţional de-abia în octombrie 1992, înseamnă că Republica a patra a început tot atunci, şi nu la 8 decembrie 1991, cînd a avut loc referendumul popular pentru adoptarea Constituţiei. Consecinţele acestei interpretări sînt spectaculoase. Mai întîi, Ion Iliescu a fost preşedinte în trei republici: în cea proclamată în 27 decembrie 1989 (sub titulatura de preşedinte CFSN şi preşedinte CPUN), în cea instituită după 20 mai 1990, cînd e ales pentru prima dată un Preşedinte al României prin scrutin popular, respectiv în cea devenită realitate după alegerile din 1992. Adoptată în 8 decembrie 1991, Constituţia a fost suspendată pînă în 30 octombrie 1992, atunci cînd îşi prelua funcţia de preşedinte, în cea de-a patra Republică, Ion Iliescu. Invocînd Constituţia atunci cînd a numit judecătorii care trebuie să vegheze la respectarea ei, d-l Ion Iliescu a uzurpat suveranitatea naţională.

„Nimeni nu este mai presus de lege"

– Comunicatul Departamentului Juridic al Alianţei Civice –

Contactînd Curtea Constituţională spre a i se comunica ziua şi ora stabilite pentru soluţionarea contestaţiei împotriva înregistrării propunerii de candidatură a Preşedintelui Ion Iliescu la al treilea mandat de preşedinte al României, avocatul angajat de către Alianţa Civică a fost informat oficial de către d-l Gheorghe Iancu, Secretar General al Curţii Constituţionale, că în şedinţa din 6 septembrie 1996 Plenul Curţii Constituţionale a decis ca şedinţa de judecată pentru soluţionarea contestaţiilor depuse pînă în prezent să aibă **caracter secret**, cu participarea reprezentantului Ministerului Public şi **fără participarea părţilor**.

Faţă de această situaţie, Departamentul Juridic al Alianţei Civice este împuternicit să declare:

(I) Potrivit art. 126 din Constituţie, *„Şedinţele de judecată sînt publice, afară de cazurile prevăzute de lege"*. Iar art. 14 alin. (1) din Legea nr. 47 din 18 mai 1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale dispune că *„Şedinţele de judecată sînt publice, în afară de cazul în care, **din motive întemeiate**, preşedintele Curţii sau completul de judecată hotărăşte şedinţă secretă"*. Tot astfel, art. 21 alin. (1) din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale adoptat de Plenul Curţii Constituţionale la 18 iunie 1992 prevede că *„Şedinţele de judecată în situaţiile prevăzute de art. 144 lit. c), d) şi i) din Constituţie sînt publice, afară de cazul în care, în condiţiile art. 14 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, s-a hotărît şedinţă secretă"*. În sfîrşit, conform art. 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, *„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, **în mod public** şi într-un termen rezonabil a cauzei sale (...)"*.

Din aceste reglementări constituţionale şi de drept intern şi internaţional rezultă că principiul este caracterul public al şedinţelor, iar caracterul secret constituie o excepţie reglementată extrem de restrictiv, a cărei aplicare trebuie bazată pe **„motive întemeiate"**. De aceea, Plenul Curţii Constituţionale nu poate decide arbitrar ca o şedinţă de judecată să fie secretă, ci numai indicînd şi făcînd publice care sînt „motivele întemeiate" ce determină o asemenea gravă abatere de la normalitate.

Dar în privinţa soluţionării unei contestaţii cu privire la constituţionalitatea candidaturii la cea mai înaltă funcţie de stat nu poate exista, de fapt, nici un „motiv întemeiat" care să permită exceptarea de la principiul fundamental al pubicităţii şedinţelor de judecată.

(II) În orice caz însă, Plenul Curţii Constituţionale nu avea dreptul să decidă neparticiparea părţilor la şedinţa de judecată. Potrivit art. 24 din Constituţie, *„(1) Dreptul la apărare este garantat. 2) În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu"*. Iar art. 25 alin. (1) din Regulamentul Curţii Constituţionale prevede că *„Dezbaterile au loc oral, dacă legea nu prevede altfel"*.

Nu există nici o dispoziţie legală care să permită Plenului Curţii Constituţionale să priveze părţile de (1) participarea la dezbaterile pentru soluţionarea procesului şi de (2) asistarea de un avocat ales. De asemenea, nu există nici o dispoziţie legală care să prevadă că dezbaterile nu au loc oral. Plenul Curţii Constituţionale are dreptul (şi obligaţia) de a nu permite prezenţa părţilor – doar – în timpul **deliberării** în vederea pronunţării hotărîrii. Dar, în lipsă de dispoziţie legală contrară, orice proces trebuie să cuprindă faza **dezbaterilor**, iar acestea presupun cu necesitate asigurarea prezenţei părţilor, singurele îndreptăţite să decidă dacă să participe sau nu. Suprimînd faza dezbaterilor în procesul de soluţionare a contestaţiei, Plenul Curţii Constituţionale a eliminat contradictorialitatea, care ţine de esenţa oricărei jurisdicţii contencioase. Întrucît, în materie contencioasă, nu există proces fără dezbateri contradictorii, rezultă că nu constituie proces jurisdicţional acela care nu îndeplineşte această condiţie de validitate. Iar hotărîrile astfel emise sînt lovite de nulitate absolută, neproducînd efecte juridice valabile.

Este adevărat că, prin aplicarea coroborată a art. 28 alin. 1 din Legea nr. 69/1992 şi a art. 85 alin. 1 din Legea nr. 68/19992, contestaţiile de acest gen se soluţionează cu procedura prevăzută de art. 581 din Codul de procedură civilă pentru cererile de ordonanţă preşedinţială, iar conform art. 581 alin. 2 *„Ordonanţa va putea fi dată şi fără citarea părţilor"*. Nu mai puţin, este raţional ca această din urmă dispoziţie să poată fi aplicată doar în ipotezele în care contradictorialitatea este asigurată într-o altă formă, şi anume doar atunci cînd părţile au dreptul la o cale ulterioară de atac împotriva hotărîrii pronunţate fără citarea lor. Însă în cazul contestaţiilor soluţionate de Plenul Curţii Constituţionale nu sînt aplicabile dispoziţiile art. 582 din Codul de procedură civilă referitoare la apel, Plenul pronunţînd hotărîri nesupuse apelului.

(III) Hotărîrea Plenului Curţii Constituţionale ca şedinţa de judecată pentru soluţionarea Contestaţiilor împotriva propunerii de candidatură a Preşedintelui Ion Iliescu să fie secretă şi să se desfăşoare fără participarea părţilor este, aşadar, esenţialmente nelegală. Prin urmare, ea poate crea puternice suspiciuni cu privire la posibilitatea Plenului Curţii Constituţionale de a se pronunţa în strictă conformitate cu Constituţia asupra fondului contestaţiilor, cîtă vreme însăşi procedura de soluţionare a acestora este nelegală. Tot astfel, ea oferă Preşedintelui Ion Iliescu posibilitatea ca, în ipoteza admiterii contestaţiilor şi a invalidării înregistrării efectuate de Biroul Electoral Central, să conteste – justificat – legalitatea unei asemenea hotărîri a Plenului Curţii Constituţionale, care a fost pronunţată fără să i se fi dat posibilitatea de a se apăra.

(IV) Departamentul Juridic al Alianţei Civice analizează în continuare posibilitatea de a formula o acţiune pentru constatarea de către instanţele judecătoreşti de drept comun a nulităţii absolute a hotărîrii Plenului Curţii Constituţionale. Şi aceasta întrucît, deşi hotărîrile Curţii Constituţionale sînt definitive, totuşi – conform art. 16 alin. (2) din Constituţie – *„Nimeni nu este mai presus de lege"*. Dispoziţia se aplică, desigur, şi Plenului Curţii Constituţionale.

(V) Departamentul Juridic al Alianţei Civice respinge categoric orice – posibilă – imputare în sensul că prin prezentul comunicat se încearcă influenţarea Plenului Curţii Constituţionale. În realitate, este vorba despre exercitarea dreptului la liberă exprimare prevăzut de art. 30 din Constituţie, precum şi de dreptul de a pretinde aplicarea art. 1 alin. (3) din Constituţie, conform căruia *„România este stat de drept"*.

(titlul aparţine redacţiei)

PAVEL CÂMPEANU

II

Tertium non datur

Motto: A treia candidatură arată că logica politicii se poate lipsi de logica logicii.

Tipologia unei critici improductive

De aproape 7 ani, Ion Iliescu este omul politic cel mai criticat din România. Iar după aproape 7 ani de asemenea tratament, el continuă totuşi să rămînă cel mai popular om politic român. Antiteza defineşte o stare de fapt a cărei taină se ascunde deopotrivă în obiectul acestei critici şi în critica acestui obiect. Opoziţia nu poate depăşi această critică improductivă continuînd să o practice. Pentru a cîştiga în productivitate pe acest plan, opoziţia are acum tot atîta nevoie de critica aspirantului la cel de-al treilea mandat ca şi de critica propriei sale critici.

Mărginindu-se timp de atîţia ani să se autoreproducă, această critică nu s-a constituit într-un sistem flexibil, compus dintr-o serie de reguli logice, ci într-un ritual surprinzător de rigid, compus dintr-o serie de stereotipuri. Funcţia generală a acestui ritual nu rezidă în emiterea de judecăţi, ci în pronunţarea invariabilă de condamnări. Stereotipurile vehiculează prin urmare pre-judecăţi de genul:

– Tot ce face Iliescu este rău.

– Pentru tot ce se întîmplă rău, vina îi revine în ultimă instanţă lui Iliescu.

– Răul nu acoperă numai cariera lui prezidenţială, ci întreaga sa existenţă publică şi privată.

– El nu este condamnabil numai pentru erorile pe care le-a săvîrşit, ci şi pentru cele pe care le-ar putea săvîrşi.

– Toate acţiunile săvîrşite ori atribuite se asociază unor circumstanţe agravante – etc.

Ca orice alt ritual, şi acesta sacrifică virtualităţile persuasive, care presupun diferenţe, comuniunii afective, care presupune convergenţă. Critica ritualizată a lui Iliescu este deci destinată să-i satisfacă pe anti-Iliesciştii convinşi şi nu să îi convingă pe pro-Iliesciştii ezitanţi.

Un posibil model

Critica omului de la Cotroceni a acumulat o experienţă suficient de amplă pentru a îngădui sintetizarea ei într-un model. Fără îndoială perfectibil, un asemenea model posibil, distribuit după criteriul zonelor vizate pe şase paliere, ar avea următoarea înfăţişare:

1. **Biografia**: fiu de ilegalist, fost nomenclaturist, fost intim al Ceauşeştilor, şi-a abandonat mama, a studiat în URSS, a continuat să servească dictatura şi după ce a înfruntat-o în 1971 etc.

2. **Stilul**: zîmbeşte prea mult, gesticulează prea mult, este logoreic, foloseşte clişee verbale şi o „limbă de lemn" reziduală, vorbeşte engleza şi franceza cu un puternic accent românesc, îşi promovează propriul cult scoţînd pe banii contribuabililor un ziar de uz personal: *Dimineaţa*, dar mai ales acaparînd spaţiul programelor informative ale TVR.

3. **Erori atribuite**: a uzurpat puterea instituită de o revoluţie populară la a cărei pregătire şi desfăşurare nu a luat parte, în decembrie 1989 a solicitat intervenţia militară a URSS, în timpul studenţiei a devenit agent al KGB etc.

4. **Erori de acţiune – I. Majore**: execuţia Ceauşeştilor cu ajutorul unei farse judiciare pentru care nu-şi asumă vreo responsabilitate, izolarea foştilor disidenţi din Consiliul FSN chiar din momentul constituirii acestuia, transformarea acestuia din putere de stat în competitor la alegerile din 1990, aducerea şi elogierea minerilor în iunie '90, demiterea ilegală a guvernului Roman în septembrie 1991 sub ameninţarea aceloraşi mineri, crearea în 1992 a unui partid propriu şi refuzul de a recunoaşte această stare de fapt, alianţa cu partidele extremiste, reducerea la tăcere a lui C.V. Tudor numai atunci cînd a devenit el însuşi ţinta calomniilor debitate ani întregi de acesta fără nici o oprelişte, compromiterea ideii de guvernare prin numirea şi menţinerea în funcţia de prim-ministru a celui mai mediocru personaj din eşaloanele inferioare ale economiei de comandă, refuzul de a demite acest cabinet prezidat de un tehnician al finanţelor după primul său an de guvernare (1993) cînd rata efectivă a inflaţiei a depăşit-o de cîteva ori pe cea prevăzută, ezitările din zilele puciului de la Moscova – în sfîrşit, depunerea celei de-a treia candidaturi.

5. **Erori de acţiune – II. Minore**: circumstanţiale, în chip firesc discontinue şi avînd deci un ecou efemer – mergînd de la agresarea unui ziarist la Constanţa, trecînd prin cordialitatea ostentativă faţă de Michael Jackson, pînă la recentele învinuiri – retractate – aduse opoziţiei pentru pretinsul ei dezinteres privitor la clauza naţiunii celei mai favorizate cu SUA. Lăsîndu-se influenţată de mass-media, care prin profesie dă prioritate criteriilor gazetăreşti faţă de cele politice, opoziţia construieşte despre adversarul său nr. 1 imaginea unui lider specializat în producerea de erori minore. Prin durată, personajul dobîndeşte o dimensiune istorică pe care critica lui fragmentară în loc să o reliefeze o disimulează.

6. **Erori de orientare**. La acest capitol, opoziţia critică în primul rînd orientarea de stînga a d-lui Iliescu sub triplul aspect al continuităţii cu trecutul său politic, al frînării reformei economice, începînd cu privatizarea, şi al selectării colaboratorilor. Neajunsurile acestei critici sînt multiple: ea tinde să alunece de la critica presupusei orientări a personajului la critica generală a orientării de stînga, care, după standardele europene, este inerentă regimurilor democratice; inacuratetea acestui diagnostic nu decurge din faptul că orientarea reală a personajului ar fi nu de stînga, ci de dreapta, ci că orientarea lui este şi de stînga şi de dreapta, prin urmare nici de stînga, nici de dreapta; o confuzie proprie populismului, care nu se caracterizează printr-o anumită orientare, ci printr-o anumită dezorientare politico-socială; opoziţia comite prin această definire greşită a omului de la Cotroceni aceeaşi eroare pe care o comite faţă de PCR-ul lui Ceauşescu, fost partid de extremă stîngă care degenerase mai ales în ultimii ani într-o organizaţie specific populistă; opoziţia nu îşi poate învinge principalul adversar dacă nu poate descrie corect orientarea lui politico-socială, iar pentru aceasta ea are nevoie să înţeleagă bine şi să

explice pe larg ce este populismul*; atribuindu-i Preşedintelui în funcţie o orientare de stînga, opoziţia îi dă un certificat de bună purtare util mai cu seamă în capitalele europene – dar îndeosebi ea dă populaţiei sărăcite a ţării o motivaţie temeinică de a-l vota; în sfîrşit, combătîndu-şi adversarul pentru că ar fi de stînga, opoziţia se autodefineşte în mod indirect pe sine ca fiind de dreapta, o motivaţie pentru aceleaşi segmente din populaţie de a nu-i acorda votul.

Acest model nu se pretinde o soluţie, ci o invitaţie adresată sprijinitorilor schimbării de a-şi reconsidera procedeele. Pentru a-l învinge pe candidatul la al treilea mandat, opoziţia nu trebuie însă doar să-şi reconsidere retorica, ea trebuie în primul rînd să prezinte un candidat mai credibil decît el.

Dublul tăiş al improvizaţiilor

Reluate de-a lungul anilor, unele dintre improvizaţiile care întreţin critica lui Iliescu s-au cristalizat în veritabile convenţii, care mai de care mai păguboase. Astfel:

1. Înlocuind într-o măsură necontrolată critica puterii prin critica actorului care o simbolizează, opoziţia ajunge să acorde o atenţie mai mare defectelor acestui actor decît defecţiunilor acestei puteri;

2. totodată, negarea simbolului personificat al puterii are proprietatea absolută asupra afirmării unui simbol personificat al opoziţiei recunoscut ca atare de opinia publică. Ilustrarea revelatoare a aceste carenţe s-a materializat în uluitoarea răsturnare a atitudinii publice faţă de Corneliu Coposu, prilejuită de moartea sa. Puţin prizat (după cum arătau sondajele) ca simbol al unei orientări politice, fostul lider naţional-ţărănist şi-a atras post-mortem o impresionantă ratificare populară ca simbol al demnităţii în faţa represiunilor staliniste. Aceeaşi majoritate care nu îl acceptă pe conducătorul de fapt al opoziţiei ca lider politic îl venerează ca martir. Cele două roluri nu sînt substituibile;

3. acuzîndu-l neîncetat pe actualul Preşedinte pentru trecutul său comunist, o parte a opoziţiei îl asociază celor aproape 4 milioane de concetăţeni cărora li s-ar putea aduce aceeaşi acuzaţie şi care, împreună cu familiile lor, reprezintă aproape jumătate din populaţia ţării. În acest fel, reacţia vindicativă faţă de d-l Iliescu nu sporeşte credibilitatea promisiunilor conciliatoare faţă de restul societăţii;

4. o deficienţă izbitoare a acestei critici constă în refuzul sau/şi incapacitatea ei de a observa contrastul dintre încrîncenarea monotonă a expresiei la care apelează şi precaritatea efectelor pe care le produce;

5. în pofida afluenţei de personalităţi literare, opoziţia practică invariabil acelaşi stil strident, neconvingător şi lipsit de strălucire al discursului său antiprezidenţial. Nu literaţii fertilizează politica, ci politica pare să îi sterilizeze pe literaţi;

6. destinată să îl slăbească pe cel atacat, obsesia anti-Iliescu ajunge să valideze rolul central pe care acesta şi-l atribuie. Hrănindu-se cu iluzia că în acest fel slăbeşte puterea, opoziţia o secondează;

7. neobţinînd rezultatele dorite, contestarea actorului care ocupă instituţia prezidenţială s-a transformat în contestare a instituţiei prezidenţiale, adică a formei republicane de stat. Apărută numai după rezultatul dezastruos pentru ea al alegerilor din 1990 şi după lichidarea manifestaţiei din Piaţa Universităţii, pasiunea monarhică a constituit o nouă stratagemă contraproductivă a acţiunii anti-Iliescu desfăşurată de opoziţie. Pentru moment, electoratul din România rămîne impermeabil la orice formulă de monarhism. Pe de altă parte însă, dornică parcă să-şi împuţineze şi mai mult şansele, opoziţia a adoptat o formulă de monarhism prin excelenţă anacronică şi greu digerabilă, bazată pe o rescriere discutabilă a istoriei recente şi îndeosebi pe o retorică mitologică, pre-politică, iremediabil abandonată de monarhiile moderne, în care toate meritele sînt atribuite personajului şi nu instituţiei. Portretul unui distins reprezentant al vîrstei a treia însoţit de sloganul *„Monarhia salvează România!"* nu avea cum să atragă electoratul republican spre soluţia restauraţiei. Un candidat la preşedinţie care programează distrugerea republicii reprezintă un soi de schizofrenie politică al cărei potenţial suicidar a fost relevat de nefericitul interviu american al d-lui Constantinescu. Indiferent cum s-ar numi, candidatul unei coaliţii care ţinteşte funcţia supremă nu pentru a o exercita, ci pentru a o suprima nu face decît să întărească reputaţia de preşedinte devotat republicii a d-lui Iliescu;

8. cele trei direcţii de atac împotriva acestuia: excluderea lui din competiţia electorală, înfrîngerea lui în competiţia electorală şi abolirea competiţiei electorale pot constitui tot atîtea strategii, dar nu pot forma o strategie unică. Motivul: incompatibilitatea lor. Încercînd o asemenea sinteză predestinată eşecului, anti-Iliescismul opoziţiei rămîne la stadiul unui empirism care se poate pretinde, dar nu poate deveni o strategie politică;

9. pîndind erorile „la zi" ale Preşedintelui şi supralicitîndu-le, criticii lui se plasează la remorca obiectului lor. Rezultatul este o critică preponderent parcelară, discontinuă, ale cărei sporadice abateri spre continuităţi minore: de exemplu, zîmbetul, nu compensează omiterea ori minimalizarea continuităţilor majore, ca de exemplu responsabilitatea actualului şef al statului pentru decăderea generală pe care a cunoscut-o ţara sub conducerea lui şi a guvernelor formate şi ocrotite în mod nemijlocit de el.

Următorul – şi ultimul – capitol al acestei discuţii va trata tocmai despre astfel de continuităţi majore, carenţe de substanţă din activitatea aspirantului la al treilea mandat.

*Cu titlul de consultanţă, CIS poate oferi studii de sinteză pe tema populismului sau pe alte teme oricărei instituţii ori persoane interesate.

A P E L

Narcis Andreescu
un tînăr în vîrstă de 24 ani bolnav grav de Encefalopatie, tetrapareză spastică evolutivă, este chemat în Franţa de către un spital care vrea să-l trateze şi să-l vindece. Cei care pot să-l ajute financiar o pot face la Bankcoop filiala Rosetti, în conturile **402509296425** (în lei) şi **402509298408** (în dolari).

U M A N I T A R

ZOE PETRE

Critica Puterii şi critica Opoziţiei

Pe marginea studiului d-lui Pavel Câmpeanu, *„Tertium non datur"*

Jocurile ambiguităţii

Urmăresc cu deosebit interes textele socio-politice pe care d-l Pavel Câmpeanu le publică în revista *„22"*. Nu sînt, evident, texte pacifice, şi nu o dată mi s-a întîmplat să nu fiu de acord cu concluziile sau chiar cu metoda lor. Dacă am decis acum să renunţ la poziţia celui care îşi păstrează obiecţiile pentru sine este pentru că, într-un context politic aparte (cel al alegerilor), a devenit imperativă nedumerirea mea în raport cu un stil şi o tendinţă anume pe care scrierile d-lui Câmpeanu le ilustrează.

Prima nedumerire se referă la relaţia dintre titlul eseului şi conţinutul lui. La prima vedere, erudiţia d-lui Câmpeanu îşi propune parcă să ironizeze polemic o traducere folclorică şi după ureche a principiul *terţului exclus*. Cum orice om cu carte ştie, acesta înseamnă că nu există a treia cale între A şi non-A. Or, textul merge foarte departe în sensul unei înşelătoare latine goliardice, lăsîndu-ne să credem că, în viziunea d-lui Câmpeanu, *tertium* s-ar referi la al treilea mandat pe care preşedintele Iliescu îl rîvneşte, aşa încît *non datur* ar putea însemna ori că lui Iliescu nu-i va fi dat deloc, ori, dimpotrivă, că, deşi ales, el nu se va putea bucura de un al treilea mandat **constituţional**, de vreme ce tot ce Ion Iliescu ar putea obţine la 3 noiembrie ar fi o prorogare ilegală a puterii sale personale. Dar tot autorul ne anunţă în text că Ion Iliescu a devenit pentru prima dată preşedinte constituţional al României abia la 7 octombrie 1992, aşa că, în aritmetica d-lui Pavel Câmpeanu, *tertium* se referă şi nu se referă la mandatul prezidenţial.

Pe de altă parte, dacă e vorba de sensul clasic al expresiei şi de logica binară, trebuie să înţelegem că, între Putere şi Opoziţie nu există termen mediu. Din analiza pe care o propune d-l Pavel Câmpeanu, ar rezulta astfel că, între o Putere în derivă şi o Opoziţie debilă şi stereotipă, de vreme ce tot nu există loc de o altă alegere, ne vom alege cu deriva. Ori că ar exista totuşi, politic vorbind, un termen mediu (pe care însă autorul nu ni-l dezvăluie), dacă e să ne luăm după subtitlu, din care aflăm că „logica politică se poate lipsi de logica logicii".

Dispreţul lui Ion Iliescu faţă de normele statului de drept: mineriadele şi non-constituţionalitatea candidaturii

Jocurile ambiguităţii sub semnul *terţului exclus* au hazul lor – nu ştiu cît de inocent. Problema de fond este totuşi alta: **critica Opoziţiei pe care d-l Pavel Câmpeanu ne-o propune are exact acel caracter ritual pe care domnia sa îl atribuie criticii pe care Opoziţia ar aduce-o Puterii.** Sinteza pe care se întemeiază (destul de reducţionist) argumentaţia, acuzînd cu intransigenţă stereotipia discursului îndreptat contra Puterii, se referă pe această cale indirectă la o Opoziţie pe cît de stereotipă, pe atît de imaginară ea însăşi.

Imaginea pe care textul o propune nu acoperă nici pe departe multitudinea de argumente pe care Opoziţia – în sens politic, nu gazetăresc – le aduce în realitate în ultimii ani în atenţia publică, în polemica ei cu regimul Iliescu. Nu cred că azi, în 1996, mai este posibil să atribuim Opoziţiei o singură voce, eventual pe cea a d-rei Roxana Iordache. Cum nu cred nici măcar că toate argumentele enumerate ca stereotipe de d-l Pavel Câmpeanu au, invariabil, caracterul zadarnic şi contraproductiv pe care domnia sa li-l atribuie. De pildă, chiar problema în cauză, cea a solicitării unui al treilea mandat, trebuie, în opinia mea, să fie enunţată cu toate riscurile. Nu pentru că mi-aş imagina că ar avea şanse reale de a atrage de partea sa electoratul în această clipă sau pentru că mi-aş face iluzii cu privire la imparţialitatea Curţii Constituţionale – care, de altminteri, a şi decis în secret asupra unei chestiuni de maxim interes public, expunîndu-se astfel unor contestări, vai!, prea întemeiate –, ci pentru că non-constituţionalitatea candidaturii lui Ion Iliescu e o problemă de principiu, ca şi mineriadele. Ambele exprimă exact natura acelei Puteri anume cu care se confruntă Opoziţia, dispreţul lui Ion Iliescu faţă de normele statului de drept. **Aşa cum şi evocarea mineriadelor a putut fi contraproductivă pe termen scurt, dar nu putea fi eludată de nici un om politic responsabil, tot aşa şi problema neconstituţionalităţii celui de-al treilea mandat, indiferent de valoarea ei electorală, trebuie să fie enunţată cu orice riscuri, într-o ordine de valori mai înaltă decît cea pur electorală, de orice om politic care respectă legea. Şi chiar de orice cetăţean.**

Opoziţia la care se referă d-l Câmpeanu e (cel mult) cea din 1990, nu cea din 1996

Confuzia – deliberată? – între argumente şi pseudo-argumente induce cititorului inocent sentimentul tenace al unei Opoziţii surde la mesajul inteligent al analiştilor şi perseverînd într-o atitudine plîngăreaţă şi nihilistă: o Opoziţie anulîndu-şi singură şansele. E, poate, dreptul subiectiv al oricărui autor să nu vadă decît cusururile unei Opoziţii pe care nu o stimează. E mai puţină îndreptăţire, totuşi, în a prezenta acest sentiment personal drept un rezultat obiectiv al unei infailibile analize socio-politice. Opoziţia pe care o schiţează textul de faţă e cel mult Opoziţia din 1990, nu cea care, în urma alegerilor locale, a devenit prima forţă politică din România. Ca orice alcătuire umană, şi această Opoziţie – cu liderii ei, cu primarii ei, cu parlamentarii ei – face greşeli, unele minore, altele mai grave; ele nu mai sînt însă aceleaşi greşeli ca în '90. O analiză obiectivă a stărilor de fapt şi a stărilor de spirit nu se poate dispensa de a lua act de iniţiative politice majore, de modificările importante de stil politic şi de stil electoral care, încă dinaintea scrutinului local, au invalidat stereotipul pe care publiciştii ni-l propuneau – pe care, iată, continuă să ni-l propună – pentru evaluarea prestaţiei CDR.

Una din temele cele mai perverse ale propagandei iliesciene

Mecanismul pe care analiza d-lui Câmpeanu se întemeiază nu ţine seama de aceste evoluţii, cum nu ţine seama nici de cîteva fapte ceva mai vechi. Fraza care începe cu cuvintele „Candidînd pentru a doua oară în 1992 în faţa unui **activist nesalariat al PCR**" (sublinierea îmi aparţine) e o comoară de insinuare prin ea însăşi, acceptînd cu seninătate una din temele cele mai perverse ale propagandei iliesciene. Nu cred că vreunul dintre cei care, ca Ion Iliescu (sau ca d-l Pavel Câmpeanu însuşi), au fost activişti bugetari de înalt nivel ai Partidului Comunist pot confunda cu inocentă candoare profesia de militant căreia cîndva Ion Iliescu i s-a consacrat cu corvezile pe care cei mai mulţi dintre noi, înregimentaţi în Partidul-naţiune al lui Ceauşescu, le suportam. Cel mai adesea o făceam în urma unui vot al colegilor şi studenţilor, un vot care dovedea că nu eram periculoşi nici pentru cei care ne alegeau, nici pentru cei care lăsau să fim aleşi. Emil Constantinescu nu a pretins niciodată că ar fi fost opozant al regimului înainte de '89. El a fost desemnat de CDR (dincolo de calităţile personale pe care prea puţini le definesc corect, dar pe care aproape 5 milioane de cetăţeni le-au votat în 1992) şi pentru că, înţelegînd bine preţul rigidităţii, Convenţia a vrut să dea un semnal clar celor pe care îi înspăimîntaseră sloganele lansate de Ion Iliescu. Refuzînd el însuşi sensul acestui semnal (precum şi pe cel al cazurilor concrete în care Opoziţia a acţionat în comun cu Puterea în cîteva probleme de interes naţional), d-l Câmpeanu continuă să ne spună că Iliescu are atîta putere cîtă îi oferă lipsa de forţă şi nihilismul Opoziţiei.

Atitudinea „brucaniană" de a vedea doar cusururile Opoziţiei şi puterea Puterii

D-l Pavel Câmpeanu face parte dintre cei care, cu perseverenţă, susţin că, de vreme ce Opoziţia nu corespunde standardelor pe care analiştii i le-au stabilit, ea nu poate cîştiga în faţa unei Puteri formidabile prin abilitate şi coerenţă. Acest argument îmi aminteşte de cel mai vehement pamflet antic împotriva democraţiei ateniene, micul tratat pseudo-xenofontic despre *Statul atenian*, în care autorul anonim descrie cu o ostilitate făţişă regimul politic din sec. V, ajungînd la concluzia că acesta (cel mai rău cu putinţă, în opinia sa) face atît de bine răul pe care îl face, încît e invincibil. Succesorii de azi ai „Bătrînului Oligarh", cum a fost poreclit anonimul autor al pamfletului atenian, au devenit foarte numeroşi la noi, mai ales după alegerile din 1992. După o primă etapă a entuziasmelor şi a indignării aproape unanime a intelectualilor, dominată de critica Puterii, eseistica politică a suferit o mutaţie destul de bruscă, devenind preponderent expresia dezamăgirii faţă de Opoziţie. Instalaţi, cei mai mulţi, într-o nepărtinire pe cît de ostentativă şi de confortabilă, pe atît de frustrată, eseiştii şi comentatorii se întrec în a-şi dovedi imparţialitatea criticînd carenţele Opoziţiei şi contrapunîndu-le iscusinţei Puterii. În aşa măsură încît, pe cît era de compromiţător să vorbeşti de bine FSN-ul în 1990, pe atît pare a fi o dovadă de prost gust azi să vorbeşti de bine CDR-ul: un snobism subiacent, tocmai fiindcă nu e niciodată exprimat, a instaurat regula nescrisă (dar cu atît mai constrîngătoare) a acestei superficiale onorabilităţi care dictează elitei intelectuale să nu vadă decît cusururile Opoziţiei şi puterea Puterii. Că-şi dă numele de pragmatism, de realism sau de analiză socio-politică, atitudinea „brucaniană" a devenit dominantă în mediile creatorilor de opinie.

Departe de mine ideea de a mă revolta împotriva atitudinii critice, singura demnă de condiţia intelectuală; o critică atentă a Opoziţiei azi nu poate însă avea drept temei iritarea intelectualilor faţă de faptul că Opoziţia nu a găsit reţeta miraculoasă a cîştigării fără efort a alegerilor, nici personalitatea charismatică a unui candidat care să-l învingă instantaneu, singur şi nesusţinut de nimeni, pe Ion Iliescu. În opinia mea, orice evaluare a stării de fapt în politica românească de azi trebuie să pornească de la o constatare de fond: marea deosebire dintre România şi celelalte ţări est-europene nu se datorează în primul rînd Opoziţiei de azi, ci Puterii de ieri, incapacităţii totale şi iresponsabile a liderilor PCR care l-au inventat, l-au tolerat, l-au aplaudat pe cel mai stalinist dintre ei şi care nu au fost în stare (sau nu au vrut să-l elimine politic), creînd astfel o falie atît de profundă între ei înşişi şi societate, încît nici o opoziţie nu s-a putut măcar prefigura înainte de Decembrie '89. Această falie a fost adîncită, la fel de iresponsabil, prin contrarevoluţia care a deschis, în 1990 şi 1991, seria loviturilor de stat violente, inaugurînd acum, prin a treia candidatură a lui Ion Iliescu, ceea ce s-ar dori să devină o contrarevoluţie „de catifea".

Nu vreau să neg că, pe acest fundal, Opoziţia poartă şi ea răspunderea unor eşecuri; dar responsabilitatea majoră a eşecului Revoluţiei din Decembrie aparţine acelor forţe politice care (indiferent dacă au participat la acest proces cu bună ştiinţă sau imaginîndu-şi că-l vor putea „mina din interior") au urmărit mai degrabă un regim ceaușist fără Ceaușescu decît instaurarea statului de drept şi a democraţiei în România. Faptul că în acest proces Opoziţia Democratică a rămas consecventă în critica de principiu pe care o aduce Puterii, că a făcut să eşueze proiectul unui fals pluripartidism de tipul „frontului popular" şi că a reuşit apoi să diminueze drastic handicapul electoral care o despărţea în 1990 de cei 85% de votanţi ai lui Ion Iliescu merită să fie consemnat, dacă nu cumva chiar încurajat. Moda publicistică prin care se proclamă mereu că singura responsabilă în fond de faptul că Ion Iliescu şi grupul de putere pe care acesta îl reprezintă nu au dispărut încă din viaţa noastră politică ar fi Convenţia Democrată mi se pare că interpune un ecran păgubitor pentru corecta judecată asupra stării de fapt. Un ecran care nu contribuie decît la descurajarea şi la înstrăinarea mediilor intelectuale de aliaţii săi politici naturali şi care nu răspunde exigenţelor intelectuale ale analizei la dignitatea căreia aspiră.

Grupul pentru Dialog Social

vă invită joi, 12 septembrie a.c., ora 17.00, la sediul său din Calea Victoriei nr. 120 la o întîlnire cu tema:

RAPORTUL DINTRE SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ŞI ARMATĂ DUPĂ REVOLUŢIA DIN DECEMBRIE 1989

Moderator: STELIAN TĂNASE

S. DAMIAN

Omul care își ascunde umbra sau despre vina Președintelui

III

Sub pavăza dedublării, iscusit mînuită de trimișii regimului și în prestații politice pe scară europeană, nu s-a încetinit (în realitate, stopat) doar Reforma. S-a mai săvîșit ceva uluitor, dacă ne dăm seama că procesul s-a desfășurat precumpănitor în chip difuz, nemărturisit, semiclandestin, cu toate că ochii observatorilor din afară erau îndreptați atent asupra țării. Parcă ar fi fost în acțiune prestidigitatori care-i păcălesc mereu pe spectatorii circumspecți, cei ahtiați să surprindă neapărat, după jonglerii succesive, scamatoria.

Tehnica unei substituiri

Treptat, pe etape, fără exteriorizări țipătoare, a fost remontat cu migală tocmai fostul mecanism de conducere folosit de Ceaușescu, mecanism în care o persoană concentrează toate pîrghiile de comandă, luînd singură cele mai însemnate hotărîri, dar și cele mai mărunte, nimic nefiind cedat din mînă. Cu Iliescu, maestru al intrigii, al influenței filtrate („*eficacitatea politicii sale de culise fără cusur*", spune H.-R. Patapievici), Puterea, deși a renunțat în parte la aspectul fățiș trîmbițat, a cîștigat, în schimb, izbînda subterană, integrală. Tocmai pe culoarele obscure, ferite de lumină, rețeaua indicațiilor, a aprobărilor și a interdicțiilor, transmise de la un centru unic, în jos, pe toată filiera ierarhică, a cuprins definitiv varietatea formelor de existență în societate. Consilierii Președintelui sînt pretutindeni, adăpostiți în spatele cabinetelor capitonate, ei dispun neîndoios de mai multă eficiență decît miniștrii de resort. Cu prefăcătorie și falsă moderație s-au încolăcit din nou – încet, încet – în jurul victimelor lanțurile îndrumării și supravegherii totale. Curios este că și astăzi mai sînt numeroși creduli (poate și onești) care, tînguindu-se de abuzurile din preajmă, îl scot pe Ion Iliescu basma curată, admit că e cenușiu, previzibil, mediocru, slab în fața unor mașinații, dar îl absolvă de culpă și nu disting faptul elementar, în fond, că butonul de declanșare a vîrtejului pustiitor era numai în sediul Președinției. Oricît ar nega adepții de necorijat în naivitatea lor ai Conducătorului actual, de acolo au pornit și pornesc canalele prin care se scurge dejecția care a inundat orașele și satele. Datorită poate dirijării unice – să admitem provizoriu premisa mereu adusă în discuție, cea a asigurării stabilității –, România a fost întrucîtva scutită de seismele care au zguduit și state vecine. În contrast însă, celelalte rele se lăfăie în cadrul de fermitate internă existentă: imobilismul, veștejirea inițiativelor, senzația cotropitoare de putrefacție. Și toate acestea sînt tocmai urmările planului de uzurpare plăsmuit de prea blîndul succesor.

Nu contest că e de admirat dilatarea autorității lui Ion Iliescu – dacă facem abstracție de conținutul ei retrograd, imoral –, o perfomanță în sens negativ. A smuls inițiativa și a redobîndit privilegiul dictatorial în condiții în care suportul internațional îi era retras și în care nu pot fi fructificate metodele de ascensiune și de propagandă deschise, transparente. O fază anevoioasă: Ion Iliescu se simte constrîns să mimeze smerenia, umilința, dorul de ucenicie, disponibilitatea de a fi ghidat și de a recepta influențele, ceea ce nu-i face plăcere, convertind însă cu răbdare defensiva, pasivitatea, toropeala în arme ale fortificării în timp. Nu în altceva constă recordul de dăinuire retractilă în care excelează fostul locotenent al lui Nicolae Ceaușescu.

Că Președintele, care se bucură în țară de un renume de invidiat, e principalul responsabil de direcția nefastă impusă, adică de reinstaurarea angrenajului de comandă paralizant – în sprijinul acestei evidențe dau două exemple din nenumăratele care pot fi citate. În domeniul politicii externe, fără consultarea Parlamentului sau a voinței colective, guvernul, conformîndu-se prescripțiilor de la Cotroceni, amplifică surse tradiționale de disensiune și scornește continuu altele, întreține relații reci, încordate pînă la ostilitate, cu toate statele din zonă, în afară de Rusia (cu care Iliescu a vrut să semneze primul, fără să fie urgent și necesar, un tratat preferențial) sau de patria lui Miloșevici (de aici declarația: „*nu are alți prieteni în afară de Serbia și Marea Neagră*"). În emisfera justiției, călăuzită și ea de aproape de Ion Iliescu, o poruncă ocultă, ce nu răzbate nicăieri într-un text oficial, dar care are tărie de lege nestrămutată, împiedică tribunalele, aprioric, să judece delicte cu repercusiuni grave comise de exponenții nomenclaturii lui Gheorghiu-Dej sau Nicolae Ceaușescu, exceptîndu-se zilele insurecției din Timișoara. Atunci, membrii Comitetului Executiv n-au fost în măsură să se opună prin viu grai deciziei criminale de reprimare anunțate de dictatorul turbat. Cine a fixat această limită de competență a instanțelor pe toate treptele? Mergînd pînă la capăt, H.-R. Patapievici relevă mobilul actelor de sabotare de sus a statului de drept: „*Ion Iliescu, care e corupt de altceva decît de bani, refuză să dea curs inculpării în justiție pentru că, dacă ar face-o, ar crea primejdiosul precedent al controlului societății asupra statului*". În *Politice* se prezintă degradarea aparatului de jurisprudență, degradare cauzată de felul suspect în care el e subordonat Președintelui, contrar principiilor elementare ale statului de drept.

Din acest peisaj grotesc al difuzării bunului plac mai amintesc o pățanie. Populația a asistat înlemnită la spectacolul, de un exhibiționism penibil, derulat de un huligan notoriu, C.V. Tudor, un trepăduș al presei lui Ceaușescu, compromis iremediabil, cules totuși de regimul Iliescu de la periferie și din anonimat spre a face iar servicii dintre cele mai josnice. Nu numai că a încurajat închipuita sa reabilitare, oferindu-i pe tavă o revistă și un partid, un număr de bîlci trivial, dar Iliescu l-a invitat să ia loc la cina cea de taină a puternicilor zilei. El a binecuvîntat alianța partidului de guvernămînt cu extremiștii instigatori ai urii de rasă și ai șovinismului agresiv, alianță de negăsit în alte constelații politice răsăritene, imposibilă din principiu în prezent în Occident, care a stînjenit includerea firească a României în organismele europene. Atacurile calomnioase ale lui C.V. Tudor împotriva eroilor Revoluției și a personalităților politice și culturale integre nu au fost sancționate, cum s-ar fi întîmplat încă la prima contravenție în orice stat civilizat. Cum de au tăcut intimidate forurile de judecată? Iar această debandadă a celor însărcinați să păzească ordinea publică n-a fost curmată decît în momentul cînd, în zbenguielile sale de prost gust, lamentabile, scabroase, s-a încumetat prostește să-l insulte chiar pe Președinte. Pînă atunci cine l-a apărat însă în taină, înăbușind din fașă tentativele numeroase de a-l da pe mîna procurorului? Zeloșii partizani ai lui Ion Iliescu protestează indignați, dezmint imputările pe considerentul că nimeni nu a prezentat nicăieri ca probă o hîrtie cu semnătura șefului statului prin care el să fi trasat conduita magistraților într-un caz sau într-altul. Ca și cum nu ar fi la mintea cocoșului că directivele de acest calibru nu apar notificate, că ele se dau conspirativ prin telefoane și convorbiri ultrasecrete purtate de consilieri. Cine altul mai posedă o autoritate similară de a decreta în întreaga țară ce trebuie și ce nu trebuie să se facă? *Cui prodest?*, ne întrebăm, cui folosește în cele din urmă confuzia stîrnită? Singurul beneficiar e Președintele, care are nevoie de învălmășeală pentru politica sa de ambiguitate, de neclaritate ca peștele de apă.

Ce nu putea fi prevăzut

Trebuie să se specifice faptul că în jocul de-a v-ați ascunselea, la care Ion Iliescu revine des – nefiind astfel obligat să-și trădeze public intențiile inoportune –, nu totul decurge totuși după plan. Se produce cu vremea și o reacție nescontată, de refracție, care scapă vigilenței. Cînd lansezi „forme fără fond", cînd edifici instituții de factură occidentală, caracteristice într-o orînduire liberală parlamentară, lipsite însă deocamdată în țară de fundamentul real, organic – proces care s-a repetat, chiar dacă nu în contururi identice, în evoluția de două secole a societății românești –, atunci riști să dezvolți concomitent, fără voie, și embrioane de democrație veritabilă, prin forța lucrurilor de sine stătătoare, respirînd după alte reguli.

Trezite din amorțire, Parlamentul, partidele, o serie de organisme politice neutre concep și cultivă o activitate proprie, autonomă, inedită, ieșind din angrenajul întocmit pentru alte tipare de comandă. Prin tactica sa duplicitară, Iliescu acționează în contra istoriei și evenimentele se răzbună. Și încă un detaliu semnificativ. Situația ingrată de înapoiere economică a țării, după cataclismul socialist, îl obligă, cel puțin în aparență, să se muleze cerințelor lumii în mișcare. El nu poate opune cu voce tare o altă perspectivă de înaintare, nici nu are, probabil, un plan bine gîndit de redresare, o alternativă. De aceea, schițează un număr de pași în direcția solicitată, ca să dea impresia că împărtășește ideile momentului, că țelurile sale se interferează cu obiectivele formulate și de Comunitatea Europeană, și în acest mod cîștigă un răgaz și implicit păstrează ceea ce îl obsedează aproape exclusiv – și anume, Puterea. Presiunea Vestului se alătură opoziției interne, cîteodată inconsecventă, în revendicările ei. Cu această opoziție din afară sigură pe sine, avantajată de mersul lucrurilor pe glob, lupta lui Ion Iliescu nu este atît de simplă. Indiscutabil, o serie de succese în politica monetară, în apărarea drepturilor omului și în conviețuirea cu minoritățile, în respectarea în germene a principiilor statului de drept sînt produsul unor imperative cu care ne confruntă Occidentul. Ar fi absurd să se nege că în meandrele obiective ale tranziției survin inerent dificultăți enorme care nu decurg numaidecît din prezența pe tronul republican a lui Ion Iliescu. Rătăciri, reculuri, reacții dezordonate, revărsări ale corupției și violenței – toate aceste distorsiuni sînt vizibile și în celelalte state răsăritene. Numai că peste derapări, multe de neocolit, ca un numitor comun al perioadei, se adaugă în România un obstacol primordial în accelerarea înaintării spre progres. Și tocmai acest fenomen aparte e determinat de atitudinea conștientă politică și de psihologia Președintelui.

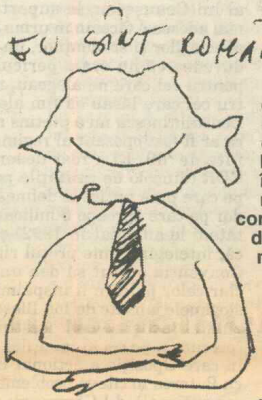

• Analizînd vina Președintelui, eseul lui S. Damian pornește de la disecția societății românești efectuată de H.-R. Patapievici în volumul *Politice*. • Strategia dedublării adoptată de șeful statului român se regăsește pe toate treptele de exercitare a autorității. • Se folosește un limbaj pentru afară și un altul pentru înăuntru (perpetuarea rigidității vechiului regim, cu mici rectificări). • Planul conspirativ de a conserva un bastion izolat de comunism. • De la centrul suprem, mai mult ocult, semiclandestin, spre celelalte structuri de comandă. • Dincolo de impasul economic și politic, Președintele a greșit grav pe plan moral. • Tactica ascunderii adevărului exprimă esența retrogradă a regimului Iliescu. Ea e determinată de: a) doctrina de conducere a treburilor țării, marcată de duplicitate, b) dorința de a acoperi păcatul originar, al răsturnării din decembrie 1989, înecată, fără necesitate obiectivă, în sînge și asasinate, c) refuzul de a accepta dezbaterea critică a erorilor comise. • Cum s-a născut un fanatism fără baza teoretică a comunismului, fără un obiect de fixație. • Uzurparea puterii și consecințele ei pentru un tip aparte de cult al personalității. •

• Invitaţi:
VLAD ROŞCA – şeful Departamentului Servicii Publice din Primăria Capitalei
GHEORGHE DABELA – director general al RADET
DUMITRU CHIRIŢĂ – vicepreşedinte BNS, liderul Federaţiei sindicale Univers (electricitate)

PENTRU IARNA '96–'97

Populaţia – victimă a războiului RADET – RENEL

Mihaela Cutuş: Vom discuta despre aşa-numitul război RENEL-RADET, în care victimele sigure am fost noi, cetăţenii Capitalei, cei care, cu toate că am plătit apa caldă, n-am avut parte de ea. Vrem să ştim de ce s-a produs o astfel de situaţie, care sînt riscurile ca ea să se repete şi, mai ales, ce se va întîmpla la iarnă.

Invitaţii de azi sînt persoanele care au în mîini destinele noastre din acest punct de vedere. Am adresat o invitaţie pentru această întîlnire şi conducerii RENEL, d-lui director general Victor Romert, însă am fost înştiinţaţi că domnia sa a dispus ca din partea acestei regii să nu participe nimeni la informarea telespectatorilor despre întreruperea apei calde în Bucureşti. Poate vom reuşi să aflăm în această seară care sînt dedesubturile acestei situaţii, avînd în vedere că RENEL este o regie autonomă ce depinde de Ministerul Industriilor, deci de Guvern, iar RADET e o regie autonomă în subordinea Primăriei Capitalei.

Domnule Gh. Dabela, care este situaţia concretă în Capitală, în privinţa furnizării agentului termic?

Gheorghe Dabela: Toate lucrurile au decurs normal în această vară, pînă pe data de 13 august, cînd în presă a apărut un comunicat al RENEL, în care RADET era catalogat ca principal datornic la RENEL, cu mari întîrzieri în plata datoriilor. Eram atenţionaţi că, dacă nu rezolvăm problema imediat, se vor lua măsuri de închidere a furnizării apei calde. Atît RADET, cît şi Primăria, am încercat pe toate căile să demonstrăm că această măsură este ilogică, anormală şi chiar abuzivă.

M.C.: Ce datorie aveaţi la acea dată la RENEL?

G.D.: Pe 15 august datoria noastră era de circa 44 de miliarde de lei, din care 8 miliarde sînt mai de mult în litigiu, noi refuzînd să le plătim din cauza calităţii parametrilor furnizaţi de RENEL în iernile trecute. Deci, 36 de miliarde era o datorie acceptată de noi pentru plată, ea fiind eşalonată pînă în luna octombrie. Este adevărat că RADET a întîrziat faţă de această eşalonare cu circa 9 miliarde de lei. La data de 15 aveam această întîrziere, de 9 miliarde.

Oana Armeanu: Cum s-a ajuns la aceste datorii atît de mari?

G.D.: Din punct de vedere al RENEL, RADET e considerat şi el un consumator. RENEL este de fapt un distribuitor al energiei termice către circa 15.000 de consumatori, agenţi economici şi populaţie. Consumatorul preponderent este populaţia (circa 70%) dar, din păcate, la datorii neachitate întîietatea o deţin agenţii economici. 80% din datorii, circa 40 de miliarde de lei la ora actuală, sînt datorii neachitate de 7–8 luni de zile de agenţii economici şi circa 10 miliarde sînt datorii ale populaţiei. De ce am ajuns aici? Pe de o parte şi din cauza noastră, recunosc asta, pentru că nu am luat din timp nişte măsuri mai ferme. Astă iarnă, cînd au fost primele semne că aceşti consumatori nu şi-au achitat datoriile la termen, am crezut în promisiunile lor şi le-am eşalonat datoriile. Pe de altă parte, din cauza blocajului economico-financiar general. La toate acestea se adaugă, la ora actuală, un oarecare dezinteres din partea agenţilor economici, pentru că este vară şi pe mulţi nu-i deranjează dacă apa caldă este întreruptă cîteva luni de zile. De regulă, cînd vine iarna, cînd lumea începe să se intereseze de problema căldurii, atunci se dau peste cap, fac rost de bani într-un fel sau altul şi plătesc.

M.C.: Aş vrea să înţeleg: cum eu, un cetăţean contribuabil care mi-am achitat datoriile pentru apa caldă, am fost în situaţia de nu putea beneficia de acest serviciu? De ce nu aţi oprit societăţile comerciale şi să lăsaţi, totuşi, apa populaţiei?

G.D.: Tocmai asta este problema. La ora actuală, toţi agenţii economici cu datorii sînt închişi şi, pe de altă parte, 280 de blocuri cu datorii sînt închise, fără apă caldă.

M.C.: Pentru că nu este nimeni de la RENEL aici, nu fac decît să citez din presă o declaraţie a purtătorului de cuvînt al acestei instituţii, d-l Săvulescu, care spune că datoria dv. a crescut de la o săptămînă la alta cu 7 miliarde, pe 17 august datoria fiind de 52,5 miliarde de lei. Mai afirmă că RENEL nu opreşte livrarea apei calde şi a aburului tehnologic către populaţie, spitale, creşe, grădiniţe, întreprinderi; o opresc către RADET, acesta fiind agentul economic cu care populaţia are contracte, şi nu RENEL.

G.D.: Dacă opreşte către RADET, automat opreşte către tot oraşul.

O.A.: Domnule Roşca, dv. aţi încercat să luaţi legătura cu cei de la RENEL, cînd au anunţat că vor deconecta RADET-ul?

Vlad Roşca: Aşa cum spunea şi d-l director al RADET, a fost imposibil de stabilit în perioada respectivă orice legătură cu RENEL. Să precizăm o realitate în ceea ce priveşte relaţia RADET–RENEL. RADET nu face decît să preia agent termic la anumiţi parametri, pe care apoi îl livrează cetăţenilor şi agenţilor economici. În relaţia cu RENEL, RADET este tratat fără nici un fel de discriminare, cu semnul egal pus între el şi orice alt agent economic care produce. Repet, RADET nu produce nimic, RADET distribuie. Mai mult decît atît, 3/4 din datorie provine de la agenţi economici şi numai 1/4 provine de la populaţie. Agenţii economici datornici sînt, în cea mai mare parte, de stat. O întreprindere care nu face decît să realizeze o legătură şi nimic mai mult între RENEL, o regie de stat şi agenţi economici de stat este acuzată ca şi cum ar fi consumat energia într-un proces tehnologic, ca orice agent economic, şi nu a plătit. Dacă RENEL ar intra într-o relaţie directă cu marii agenţi economici care acţionează în Bucureşti, ar avea exact aceleaşi probleme. Deci, ar fi pus în situaţia de a nu putea recupera aceşti bani.

M.C.: Pentru că vorbeaţi de discriminări, aş vrea să-l întreb pe d-l Chiriţă, vicepreşedintele BNS şi liderul federaţiei din electricitate, dacă marile societăţi comerciale care au datorii către RADET, au datorii şi către RENEL.

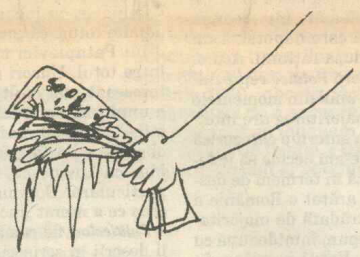

RENEL – un stat în stat al Guvernului

Dumitru Chiriţă: RADET este ca un en-grosist: ia en-gros energie termică şi o distribuie en-detail la cei 15.000 de abonaţi. Orice en-grosist trebuie să fie preocupat să-şi plătească marfa atunci cînd o achiziţionează. Pentru că, altfel, există riscul ca cineva să contracteze credite – şi, de regulă, acest lucru se practică de către RENEL. Această a luat credite de circa 600 de miliarde de lei, la care s-a adăugat recent un credit de 160 de milioane de dolari, credite purtătoare de dobînzi, care în viitor vor duce la creşterea tarifelor la energie termică şi electrică. Noi, consumatorii de energie electrică, datorită faptului că beneficiarii nu-şi achită la termenele contractuale facturile, riscăm ca în viitor să plătim mai scump energia electrică şi termică. Mai intervine un factor perturbator în această relaţie contractuală: RENEL îi întrerupe, dintre consumatorii rău-platnici, pe cei care au datorii foarte mici, pentru că aceştia de regulă nu pot reacţiona, n-au un număr mare de salariaţi care ar putea să reprezinte şi un număr de electori important pentru viitoarele alegeri. Am exemplul Siderurgica SA Hunedoara, care are în jur de 30 de miliarde de lei datorie la RENEL. Acesteia nu-i întrerupe energia electrică, pentru că este o zonă unde lucrează, aşa cum spunea ameninţător liderul lor de sindicat, 16.000 de salariaţi. Cum să laşi 16.000 de salariaţi fără locuri de muncă?

M.C.: Atunci mai bine laşi 2 milioane şi ceva de oameni fără apă caldă? Pe ce criterii se face această alegere?

D.C.: Criteriile sînt arbitrare, nu urmăresc nici o logică. Este sigur că aceste lucruri pot avea şi o influenţă în zona politicului, a modului în care electoratul va vota în alegerile din 3 noiembrie. Părerea mea este că în relaţia asta contractuală lucrurile trebuie să fie foarte clare. Există un contract, sînt clauze care trebuie aplicate.

M.C.: Clauzele acestea se aplică şi către alţii sau numai către RADET?

D.C.: Se aplică numai către aceia care nu reacţionează sau nu pot reacţiona într-un mod violent. Sînt unităţi care au cîteva cîteva milioane de lei datorii şi sînt practic întrerupte de foarte multe zile. Sînt unităţi, aşa cum este Siderurgica SA Hunedoara, care au zeci de miliarde de lei datorii şi continuă să fie alimentate şi să lucreze fără să-şi plătească obligaţiile faţă de furnizor.

G.D.: D-l Chiriţă a apăsat foarte mult pe problema contractuală. Sînt de acord, există un contract şi trebuie să acţionăm conform lui. Articolul 14 din contractul încheiat între RADET şi RENEL spune că furnizorul, deci RENEL, este în drept să ceară distribuitorului, deci RADET, iar acesta este obligat să execute întreruperea energiei termice către consumatori în situaţiile de neplată. În caz de neexecutare, deci dacă eu nu îi opresc pe cei rău-platnici, RENEL va aplica reducerea debitelor pînă la întrerupere. Prin urmare, RENEL ar fi trebuit să-mi ceară să-i opresc şi apoi să mă verifice. În cazul în care constata că eu nu am făcut acest lucru, trebuia să înceapă o reducere graduală, ajungîndu-se în final, dacă vedea că tot nu iau măsuri, pînă la întrerupere. Or, ei au trecut direct la întrerupere. De asta am spus că nu se respectă contractul încheiat între RADET şi RENEL.

Problemele sînt destul de complicate. Pînă acum, această măsură s-a luat numai împotriva RADET Bucureşti, nu şi împotriva altui RADET din ţară. De aceea trebuie să analizăm puţin Bucureştiul în această problemă. Deci, cîtă căldură a dat RENEL oraşului Bucureşti , cîţi bani a dat RADET către Filiala Bucureşi a RENEL-ului, dacă aceşti bani au fost utilizaţi pentru căldura oraşului Bucureşti sau pregătirea iernii şi de aici mai departe. RADET este exact cum sînt filialele de distribuţie a energiei electrice de care depinde RENEL. Eu n-am auzit ca, pentru consumatorii rău-platnici de energie electrică, RENEL să dispună oprirea curentului într-un oraş! Datoria e a filialelor să oprească consumatorii, exact cum a fost şi RADET în Bucureşti, dar din păcate la Bucureşti s-a oprit RADET.

O.A.: Domnule Roşca, ce aveţi de gînd ca să nu mai apară astfel de probleme? Pentru că datoriile RADET către RENEL probabil că nu vor putea fi plătite curînd şi înţeleg că, deocamdată, sîntem la „bunăvoinţa" RENEL-ului?

V.R.: Populaţia Bucureştiului trăieşte cu impresia că toate defecţiunile care survin sînt vina RADET, ceea ce este un mare fals. Asigurarea la parametrii necesari a agentului termic şi furnizarea lui continuă nu depind de Primăria Bucureşti, nici prin RADET, nici prin alte pîrghii. Toate aceste elemente ţin direct de Guvern, prin această regie naţională – RENEL. Formularea „războiul RADET – RENEL" este inexactă, pentru că nu se poate pune semnul egal între RADET, subordonat Primăriei Capitalei, care face distribuţie, şi RENEL, care este un „monstru" ce ţine direct de Guvern. Tot ceea ce poate face Primăria este să-i invite pe cei de la RENEL la masa rotundă. Dar ei nu sînt singurii prinşi în lanţul tehnologic care porneşte de la cel care exploatează păcura, pînă la cetăţean. Sînt şi alţi factori. E foarte important ritmul în care este adusă păcura către oraş. Dacă pe acest traseu apare o defecţiune la un moment dat, s-ar putea ca rezerva să scadă. Aceste regii acţionează ca monopoluri şi pot impune, chiar şi pe piaţa politică, un anumit punct de vedere. Pentru că tot am ajuns aici, după părerea mea, această decizie, de a întrerupe livrarea energiei termice către un oraş întreg, fără să se ţină cont că unii din cetăţeni sau chiar agenţi economici erau la zi cu plăţile, a avut un caracter politic.

M.C.: Vreţi să spuneţi că Bucureştiul şi bucureştenii au fost pedepsiţi pentru faptul că a cîştigat Convenţia Democrată? Nu cred asta, pentru că în Bucureşti sînt mulţi oameni care au votat cu candidatul PDSR şi atunci nu ar fi fost drept să fie pedepsiţi la fel ca şi ceilalţi.

V.R.: Părerea mea este că nu au fost amendate o formaţiune politică sau un grup de partide, ci administraţia locală cu tot ceea ce înseamnă ea.

M.C.: Ştiu că a fost o întîlnire la care a partici-

• Moderatori:
MIHAELA CUTUŞ
Tele 7abc;

OANA ARMEANU
„22".

SE ANUNŢĂ O CRIZĂ ENERGETICĂ

pat Prefectura Capitalei, RADET, RENEL, dv., d-le Roşca. Ce s-a întîmplat acolo? La ce concluzii aţi ajuns? Ce acorduri aţi încheiat? Pentru că s-a reglementat situaţia, cel puţin pentru zilele respective.

G.D.: S-au discutat trei probleme. Prima a fost cea a restanţelor de plată. S-a căzut de acord să se reeşaloneze datoriile RADET către RENEL în cursul lunilor august şi septembrie, respectiv 5 miliarde de lei în august, 4 miliarde în septembrie, care se adaugă la facturile curente. Ne-am luat obligaţia că le vom achita în august şi septembrie. Între timp s-a mai întîmplat o minune – unul din marii noştri debitori, respectiv Sicomed, Fabrica de Medicamente, care avea circa 5 miliarde de lei datorii, a reuşit să plătească în 4 zile 3 miliarde şi ceva. De fapt, două unităţi au provocat acest conflict. Sicomed avea aproape 5 miliarde datorie, Faur aproape 5 miliarde, deci în total 10 miliarde, iar noi aveam întîrziere la plată de 9 miliarde. Deci am reeşalonat această datorie de 9 miliarde de lei, sub semnătură şi cu buna-credinţă de a ieşi din impas. În acelaşi timp, ni s-a transmis de către RENEL şi la nivelul Prefecturii că, în orice caz, nu se va mai lua nici un fel de măsură contra populaţiei, măsurile urmînd a fi luate numai împotriva consumatorilor rău-platnici, fie ei agenţi economici sau populaţie.

O.A.: Totuşi, preventiv, aveţi de gînd să fiţi mai fermi cu agenţii aceştia rău-platnici?

G.D.: De două zile echipe de control RADET–RENEL au început să treacă pe la fiecare agent economic cu datorii, se încheie un proces-verbal în care îi atenţionăm că, dacă pînă într-o lună nu achită aceste datorii, se va merge pînă la rezilierea contractului. La iarnă nu va mai primi nimeni energie termică şi căldură, dintre agenţii economici care nu vor avea achitate la zi facturile.

Se anunţă vremuri grele pentru bucureşteni

Un telespectator: Am aflat pînă acum că RENEL e, de fapt, stat în stat şi face ce vrea. De ce nu vrem să măsurăm ceea ce consumăm, iar cine nu plăteşte – agenţii economici, de exemplu –, să fie scos din reţeaua de alimentare? De ce să sufere Popescu Ion pentru că Faur nu şi-a plătit factura de energie termică?

G.D.: Măsurarea este una, închiderea este alta. Închiderea, cu sau fără contor, s-a făcut. Cît priveşte montarea contoarelor în Bucureşti, pentru a măsura la toate cele 8.500 de blocuri sînt necesare 40–50.000 de contoare. De multe ori trebuie să montăm pe fiecare scară a unui bloc, altfel ar costa foarte mult modificarea intalaţiilor. Costurile s-ar cifra la 150 de miliarde de lei. Este clar că o astfel de acţiune durează ceva timp, vreo 4–5 ani. În acest an, 1996, am început în forţă instalarea contoarelor; vom ajunge ca pînă la sfîrşitul anului să fie circa 1.000 de blocuri contorizate, acţiunea însă va dura. Profit de prilej, ca să anunţ asociaţiile de locatari că pot să execute această operaţiune din surse proprii, dacă le au, urmînd ca RADET, în timp, prin reducerea facturilor, să le returneze banii.

M.C.: Care sînt premizele pentru această iarnă?

D.C.: Pentru iarna '96–'97 se preconizează o criză energetică, poate asemănătoare aceleia din lunile ianuarie–februarie '96. În momentul de faţă, Regia Autonomă de Electricitate se confruntă, pe lîngă problemele legate de încasarea contravalorii energiei electrice, şi cu probleme majore legate de disponibilităţile în valută, atît de necesară pentru importurile de gaze naturale, păcură şi cărbune energetic. Creditul de 160 de milioane de dolari, contractat de RENEL, nu satisface decît 40% din necesarul de valută, pentru ca RENEL să poată asigura contracte cu furnizorii de gaze, păcură şi cărbune. Diferenţa trebuie acoperită nu se ştie de unde, întrucît se cunoaşte foarte bine care sînt resursele valutare, mai ales după cele prezentate de către preşedintele Băncii Naţionale. Mai mult, accesul la valută al RENEL este la fel ca pentru toţi ceilalţi agenţi economici. Nu există o prioritate din acest punct de vedere pentru procurarea resurselor energetice. Aş mai spune că stocurile sînt, în momentul de faţă, foarte scăzute. Bucureştiul este un consumator de păcură, în producerea energiei termice,

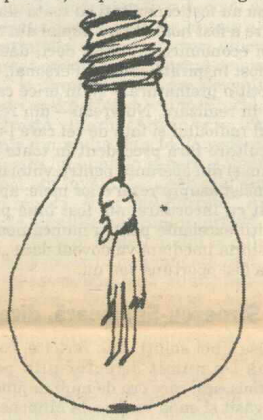

foarte important pentru RENEL, iar stocul este mai puţin cu 250.000 de tone decît era prevăzut în program la 31 iulie. Şi în celelalte zone situaţia este asemănătoare, cu foarte mari lipsuri de resurse energetice faţă de program. Mai este o chestiune cu care o să se confrunte RENEL la sfîrşitul anului – tariful la energie electrică şi la energie termică. Dacă lucrurile nu se vor reglementa astăzi, noi, în '97, indiferent de rezultatele alegerilor din 3 noiembrie, vom plăti cu vîrf şi îndesat ceea ce nu plătim acum. Tariful la energie electrică, aşa cum a fost stabilit el începînd cu 2 iulie, conduce la o situaţie dramatică pentru toţi consumatorii de energie electrică şi căldură, întrucît la finele anului se prognozează o pierdere a RENEL de circa 1.000 de miliarde de lei. Cine va suporta pierderea respectivă? Fie bugetul statului, ceea ce înseamnă majorări de taxe şi impozite în 1997, fie populaţia, prin majorarea tarifului. Datorită creditelor pe care RENEL este obligat să le contracteze, la costurile de producţie se vor adăuga şi dobînzile, probabil şi dobînzile penalizatoare care vor decurge în urma nerambursării la termen a acestor credite. Trebuie făcută urgent o analiză în ceea ce priveşte evaluarea corespunzătoare şi corectă a tarifelor, care să ţină cont de costurile de producţie, de nevoile sectorului pentru reparare şi întreţinere şi, bineînţeles, şi pentru un program de dezvoltare, pentru ca noi, cei care sîntem astăzi beneficiarii de energie electrică, să putem lăsa o moştenire. Acest serviciu trebuie controlat de către toţi cei interesaţi: guvernul, consumatorul de energie electrică şi căldură şi salariaţii. Aceştia sînt cei trei factori care pot controla în mod corespunzător serviciul public, care nu trebuie să devină un dictator în economia naţională. Aş mai adăuga la probleme şi capacităţile de transport limitate pe calea ferată pentru păcură. Chiar dacă s-ar putea rezolva problema aprovizionării, presupunînd că am avea valută, n-avem capacităţi de transport suficiente. Îmi pare rău că trebuie, eu, ca sindicalist, să spun aceste lucruri. Ar fi trebuit să o facă conducerea RENEL, dar probabil că interdicţia nu este numai de la nivelul d-lui Romert, ci de la nivelul Ministerului Industriilor care, probabil, protejează în momentul de faţă nu ştiu pe cine, ca să nu se bulverseze situaţia în economia naţională.

Un telespectator: Preţul de cost de achiziţie al păcurei, în momentul de faţă, nu cumva se repercutează în preţul de cost pe care îl plătim noi, beneficiarii acestui produs? Ştiu sigur că, în urmă cu 2–3 săptămîni, pe culoarele RENEL s-au schimbat nişte dosare cu o ofertă de păcură la un preţ de 5,5 $ barilul. Făcînd un calcul, rezultă 37 $/tona. În momentul de faţă RENEL cumpără, după informaţiile mele, această materie primă cu un preţ de 70–75 $/tona de la nişte firme arăbeşti din Bucureşti. Firma ofertantă este o firmă românească.

D.C.: E surprinzător ce spune telespectatorul. Sigur că tot ceea ce se consumă, şi păcura în centrale, va intra în preţul de cost. Însă mai grav este următorul lucru: dacă aprovizionarea nu se face la termen şi în perioada sezonului cald, păcura va fi mai scumpă în sezonul rece, pe de o parte datorită tarifului de achiziţie, pe de altă parte a costurilor de transport.

O.A.: Aţi putea estima preţurile pe care le vom plăti în iarna aceasta pentru încălzire?

G.D.: Nu pot să o fac. Ceea ce ştiu este că populaţia va plăti pentru o GCal 21.800 lei, preţ stabilit prin hotărîre de Guvern, diferenţa pînă la preţul real fiind susţinută de la buget, prin subvenţie. Costurile vor fi mai mari pentru că a crescut preţul de la 11.800 lei pe GCal, cît era anul trecut. Deci la aceeaşi cantitate de căldură ca anul trecut, se va plăti mai mult.

V.R.: Bucureştiul, din punct de vedere energetic, nu are autonomie, el este doar o parte a sistemului naţional, care depinde de foarte mulţi alţi factori. Orice pregătire serioasă în ceea ce priveşte iarna înseamnă, pentru reprezentantul Bucureştiului, indiferent cine ar fi acesta, doar un loc la masa negocierilor. Dar moderatorul acestei mese rotunde nu poate să fie decît un reprezentant al guvernului.

A consemnat OANA ARMEANU

IMPORTANT

Librăriile din ţară în care găsiţi în fiecare săptămînă revista *„22"*:

NOU!

- **Craiova** – *Librăria Humanitas*, Str: Brestei nr.13, tel. 051/41.22.60
- **Piteşti** – *Librăria Humanitas*, Pasajul Victoriei nr. 89 (în incinta Galeriei de Artă Naivă), tel. 048/68.10.97

*

- **Arad** – *C&M Anticariat*, Str. Lucian Blaga nr. 2–4, tel. 057/21.77.49
- **Bacău** – *Librăria Humanitas*, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
- **Braşov** – *Bibliopola* (în incinta Agenţiei Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38
- **Bucureşti** – *Librăria Sadoveanu*, Bd. Magheru nr. 6, tel. 211.29.65; *Librăria Humanitas (Librăria din fundul curţii)*, Calea Victoriei nr. 120; *Librăria Humanitas Kretzulescu*, tel. 613.50.35
- **Constanţa** – *Librăria Sophia*, Str. Dragoş-Vodă (în dreptul Prefecturii), tel 041/61.50.77
- **Iaşi** – *Librăria Humanitas*, Piaţa Unirii nr.6, tel. 032/21.55.68
- **Piatra-Neamţ** – *Librăria Humanitas* (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Vorel"), Str. Ştefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
- **Sibiu** – *Librăria Humanitas*, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
- **Timişoara** – *Librăria Humanitas*, Str. Mercy nr. 1, tel. 056/13.31.80
- **Tîrgu-Mureş** – *Librăria Humanitas-Palas*, Piaţa Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63
- **Turnu-Severin** – *Librăria Humanitas*, Str. Crişan nr. 25 (Casa Tineretului), tel. 052/32.69.31

un radio actual
În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteţi audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:
TALK-SHOW-uri LIVE
Marţi: Cîinele de pază – Cornel Nistorescu
Miercuri: Punct şi virgulă – Carmen Bendovski
Joi: Fiţi întreprinzători – Adrian Dumitriu
Vineri: Taxiul de noapte – N.C. Munteanu
FM 94,2 MHz
RADIO TOTAL
Telefon: 637.37.90; 637.56.45

GELU IONESCU

COPACUL DIN CÎMPIE DOISPREZECE ANI LA EUROPA LIBERĂ

Fragment din *Memorii*

Directoratul provizoriu al lui Nestor Rateş

Americanii l-au numit director provizoriu pe **Nestor Rateş**; îl cunoşteam puţin, ştiam că se purtase impecabil cu **Vlad** şi **Mary**, pe timpul tratamentului de la Washington; apoi, încă din ţară, preţuiam mult corespondenţele sale din Statele Unite şi îl consideram – şi astăzi îl consider – un excelent jurnalist. Îmi părea a fi un om amabil, simpatic, competent – cei mai mulţi credeam că succesiunea se află în mîini bune. Curînd am început să ne îndoim; gazetarul era excelent numai în textele sale, omul – afabil, dar pentru directorat nu dovedea pricepere. Era destul de nesigur în problemele româneşti (o lacună corectată după evenimentele din '89), îşi pierdea vremea în interminabile conversaţii telefo-

NESTOR RATEŞ

nice, se învîrtea toată ziua prin birourile şefilor, uita să dea ok-urile la timp, părea că nu avea „ceas" – fiind tot timpul în întîrziere şi provocînd întîrzieri la înregistrarea programelor – fapt ce irita pe toată lumea. Pe scurt, cum spun, era destul de depăşit de situaţie, ezitant în hotărîri, confuz în ceea ce priveşte desenarea sau continuarea unei linii politice a programelor. Am descoperit curînd că, în afară de politica americană, era destul de ignorant în alte domenii şi cam prea mulţumit de sine. Bunăvoinţa sa, chiar amiciţia ce ne-a arătat-o unora, nu ne putea face să nu-i vedem defectele, cu regret că le avea. Nemulţumirea era generală – alimentată şi de unii antisemiţi. Americanii au renunţat în toamna lui '89 la serviciile lui, încercările de a găsi un alt director au rămas fără rezultat, cei convocaţi pentru o eventuală succesiune nu au primit propunerea sau nu au inspirat destulă încredere. Trebuie să spun că lipsa de calităţi directoriale ale lui **Nestor Rateş** a mai putut fi verificată o dată cu renumirea sa în postul de director care să pregătească mutarea la Praga. L-am simţit atunci, cu toţii, nesolidar cu colectivul, haotic şi încăpăţînat, ceea ce i-a făcut pe unii, care ezitau dacă să ia drumul Pragăi sau nu, să renunţe. Sînt sigur că, cu un alt şef, ar fi mers mai mulţi la Praga – probabil însă că eu nu aş fi făcut parte dintre ei. Apoi, dispreţul său arătat programelor culturale mi s-a părut uimitor; mai mulţi din noi ne-am exprimat rezerve mari faţă de cum proiecta el să fie programul radioului o dată cu mutarea. Aceleaşi rezerve le am şi azi, din păcate. Aceste cîteva luni finale mi-au lăsat un gust foarte amar – nu numai mie, dar şi multor altor colegi. Aveam de-a face nu numai cu deruta şi haosul mutării, rău, diletant condusă de şefii americani, dar şi cu obtuzităţile, lipsa de autoritate convingătoare şi de spirit organizatoric ale celui care avea să ne conducă.

A fost oportună mutarea Europei Libere la Praga?

Nu ştiu dacă iniţiativa mutării la Praga a radioului, mutare în care personalul, redactorii, cei care cunoşteau cel mai bine situaţia din fostele ţări comuniste, **nu** au fost consultaţi cu toată seriozitatea, mutare care a fost hotărîtă nu numai din motive politice, ci şi economice, nu ştiu, deci, dacă această mutare a fost inspirată sau nu. Personal, o socotesc şi am socotit-o prematură – şi, în orice caz, pripită şi haotică în realizare. Nu vreau – din respect faţă de trecutul radioului şi faţă de cei care l-au condus spre o ascultare fără precedent în toate ţările din Est, precum şi din speranţa pentru viitorul lui –, nu vreau să insist asupra rezervelor mele: aproape toţi am muncit cu încordare; am fost bine plătiţi, am avut condiţii excelente pentru munca noastră. Mai departe, istoria imediată va dovedi dacă „mişcarea" pragheză a fost oportună sau nu.

Nicolae Stroescu-Stînişoară, director

Din lipsa unei soluţii mai fericite, conducerea americană l-a numit director plin pe **Nicolae Stroescu-Stînişoară**, care era de mult adjunct, post în care l-am găsit şi eu la venirea la München. Om serios, amabil, rezervat, cu un doctorat în filosofie trecut în Germania, el era realizatorul unor instructive programe religioase şi-i înlocuia cu amabilitate şi discreţie pe directori cînd aceştia erau în vacanţă. Erau garanţii că o politică şi un anume făgaş în care se înscrisese radioul sub ultimii directori aveau să fie menţinute. Lipsit de iniţiative, **N. Stroescu** îi lăsa pe alţii să le aibă, respecta oamenii şi munca lor, nu îşi lua aere autoritare sau de vedetă. Aşa a fost pînă la evenimentele din decembrie '89, puţin după care s-a simţit nevoia unei schimbări, a unei strategii politice şi radiofonice diferenţiate – cu alte cuvinte, a unui spirit nou, dinamic –, o schimbare de structură, nu de „cîrpeli". Ca şi înainte, iniţiativele le-au luat însă alţii, el le-a aprobat cu mai multă sau mai puţină convingere. Curînd, lipsa sa de proiect a devenit destul de clară. „Echilibrul" se transforma din calitate în defect. Nefiind deloc gazetar, **N. Stroescu** a început să creadă că trebuie să joace, acum, un rol politic în istoria României, iar cunoaşterea slabă a noilor realităţi din ţară – pe care o vizita foarte rar, impardonabil de rar – l-a condus spre diverse gafe politice sau spre inerţii care alungau ascultătorul nostru fidel de altădată. Sigur că fiecare ne descurcam mult mai greu în noile realităţi, dar tocmai acesta trebuia să fie rolul unui director – de a da o linie care, încurajînd opoziţia anticomunistă, fireşte, să vadă lucid şi nuanţat o întreagă şi complicată realitate. Programele s-au schimbat prea încet sau deloc, inerţia şi conservatorismul conducerii apăsau pe toată lumea; directorul a scăpat programele din mînă, a devenit foarte influenţabil de linguşitori, a lăsat dezordinea, întîmplarea şi chiar chiulul să prospere. Prudent pînă la frică, suspicios şi arătînd, brusc, mărunte vanităţi, **N. Stroescu** ocupa un loc prea mare şi prea greu pentru personalitatea sa cu destule calităţi, dar lipsită de anvergură. Trebuie să spun că nu am avut nici un fel de conflict cu el, că relaţiile dintre noi au rămas aproape la fel de bune ca înainte, dar că puţinele discuţii la obiect pe care le-am avut nu au avut nici un rezultat – aşa că am renunţat la ele. Am regretat această neaşteptată „evoluţie"; mai mult, el a aplecat urechea la tot felul de intrigi, dovedindu-se mult mai puţin „senin" şi „filosof" decît ni se părea a fi.

Dispariţia de neiertat din emisiune a celor doi inegalabili seniori ai Europei Libere: Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca

Mai trebuie să spun că de numele lui **N. Stroescu-Stînişoară** (ah, acest pseudonim păşunist!) se leagă dispariţia din programele postului de radio Europa liberă a **Monicăi Lovinescu** şi a lui **Virgil Ierunca**. Ce s-a întîmplat? Conducerea americană a hotărît peste noapte, din cauză de economii, să desfiinţeze toate birourile de corespondenţi, păstrînd numai Münchenul şi Washingtonul. **Monica Lovinescu** era angajata radioului în biroul de la Paris, iar **Virgil Ierunca** doar colaborator cu obligaţii şi remunerări fixe – un statut creat pentru ei de **Noel Bernard**. În mod evident, în ciuda împotrivirii cîtorva directori de secţii, hotărîrea s-a aplicat. Problema era să fie găsită o modalitate pentru ca cele două nume – din cele mai cunoscute şi stimate în ţară – să nu dispară din programele noastre. **N. Stroescu**, în ciuda evidenţelor şi spre surpriza tuturor, nu pare a fi încercat mai nimic pentru a le menţine. Era nevoie de o luptă pe care el nu a vrut sau nu a putut să o dea, nici măcar de ochii lumii. Văzînd că aşa merg lucrurile, am scris împreună cu **Emil Hurezeanu** un memoriu adresat conducerii americane (îmi pare rău că nu am păstrat textul, dar cred că el se află în arhiva celor de la Paris) în care avertizam că este o pierdere irecuperabilă, că cei doi se bucură de un enorm prestigiu în ţară şi că

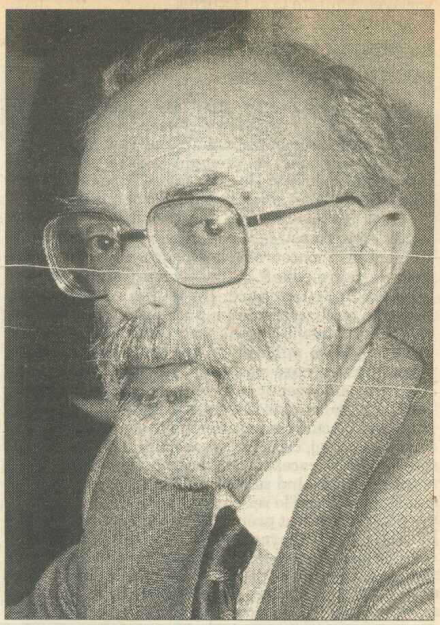

NICOLAE STROESCU-STÎNIŞOARĂ

solicităm găsirea unei formule pentru ca numele şi colaborarea lor să fie păstrate. Au semnat acest memoriu toţi angajaţii secţiei româneşti, cu excepţia lui **N. Stroescu**, care a promis că va merge cu el şi-l va susţine în faţa preşedintelui radioului. Ceea ce, din proprie mărturisire, nu a făcut, lăsînd memoriul unuia din consilierii preşedintelui – şi nu avem deloc dovada că, pentru un scop esenţial, privitor la prestigiul şi interesul cel mai direct al radioului, a insistat atît cît cerea împrejurarea. Aşa s-a întîmplat; în plus, a evitat sistematic convorbirile telefonice explicative cu **Monica** şi **Virgil**, în aşa fel încît cei doi au părăsit microfonul la care au vorbit, cu atîta succes, decenii, fără măcar să-şi ia rămas bun

de la ascultători. Consider că acest episod e unul din cele mai lamentabile din cariera directorului **Stroescu** – şi stau să mă întreb, ca şi alţii, dacă motorul acestei neglijenţe a fost nu numai apatia directorului, dar şi gelozia faţă de prestigiul de care se bucură şi azi, cum e normal, numele **Monicăi Lovinescu** şi al lui **Virgil Ierunca**. După repetate scuze de neputinţă, **N. Stroescu** a găsit, totuşi, o posibilitate de continuare a colaborării de la Paris... dar nu pentru **Monica** şi **Virgil**, ci pentru... prietenul său **N. Balotă**, pentru un program neinteresant, prost făcut, plictisitor, chiar ridicol. Eu i-am spus directorului ce cred despre dispariţia din programele radioului a glasului **Monicăi** şi al lui **Virgil**, avertizîndu-l că îşi va lega numele de asta. Nu i-a convenit – încerca să se dezvinovăţească –, mi-a oferit mie să fac un program în locul **Tezelor şi antitezelor de la Paris**, dar am refuzat. De altfel, nu eram deloc convins că, în noua situaţie, mai are nevoie de un nou program cultural. L-a înlocuit cu un fel de caricatură a **Actualităţii culturale româneşti**, condusă de un sigur şi verificat instinct al mediocrităţii. Am ştiut întotdeauna că „încercarea" puterii este tot atît de grea ca şi aceea a mizeriei şi sărăciei – şi cred, cu tot regretul şi cu preţuirea pe care o am pentru omul **N. Stroescu**, că el a trecut „rău" prin această încercare. Debarcarea sa bruscă, după care nici nu a mai venit să-şi ia rămas bun de la foştii subalterni, considerîndu-i părtaşi la un „complot", l-a adus pentru scurt timp pe **Emil Hurezeanu** la direcţie – dar presiunea mutării la Praga, devenită iminentă, nu i-a permis să facă prea multe din schimbările ce le voia şi care erau necesare încă din '90–'91. Oamenii erau obosiţi, preocupaţi şi apăsaţi de perspectiva mutării sau a şomajului. Aveam de mult un birou în Bucureşti, la alcătuirea căruia au contribuit mult şi **Liviu Tofan**, şi **N.C. Munteanu**. Oricum, această experienţă scurtă i-a servit, cred, lui **Emil Hurezeanu** la... Deutsche Welle. Ultimii doi ani ai **Actualităţii româneşti** au fost în sarcina lui **Mircea Iorgulescu**, a cărui „bosă" de bun ziarist era cunoscută. Prezenţa sa în program la Praga, autoritatatea şi competenţa sa fac bine şi astăzi unui post de radio ce s-a bucurat de atîta audienţă.

Pierzîndu-i pe **Monica** şi pe **Virgil**, am apelat la alte forţe – la **Ion Bogdan Lefter**, **Cristian Teodorescu**, **Pavel Şuşară**, **Marina Constantinescu**, **Alexandru George**, ***Mihai Zamfir şi, pentru cronica literară, la*** **Mircea Zaciu**. Ultimele **Actualităţi culturale româneşti** nu mai semănau cu cele din '83 – şi dacă erau mai dinamice şi mai prompte radiofonic, lipseau cei care le dăduseră marea greutate şi audienţă din deceniile trecute. Sînt însă bucuros că au venit în program mulţi tineri, am invitat şi pe alţii din alte generaţii să colaboreze, dar s-au lăsat greu, unii, alţii s-au dovedit neradiofonici. La sfîrşitul lui mai '94, eu mi-am luat adio de la ascultători – dar închiderea programului **Actualităţii culturale româneşti**, ascultată cu fervoare şi comentată în mediile intelectuale româneşti decenii de-a rîndul, la început vinerea, apoi sîmbăta, nu a fost semnalată măcar de nici o publicaţie din ţară. Ceea ce m-a mîhnit, deşi nu-mi plac parastasele naţionale.

12 ani de „şcoală a vieţii în lumea liberă

Un bilanţ al celor 12 ani petrecuţi la Radio Europa liberă trebuie să fac. Am devenit, cu siguranţă, incomparabil mai informat şi mai familiar cu ceea ce s-a petrecut şi se petrece pe mapamondul politic şi cultural. Am aflat mult despre spectacole, cărţi, expoziţii, colecţii, festivaluri sau artişti de renume. Am căpătat o deprindere de a aprecia mai corect, în contextul „mondializării", greutatea unui eveniment politic sau social, potenţialele lui consecinţe. Am confruntat în permanenţă realitatea românească de ieri şi de azi nu numai cu aceea a altor ţări din Est, dar şi cu stabilitatea democraţiilor occidentale. Rigorile radioului, responsabilitatea opiniilor ce le formulam, precum şi informaţia comentată de mari ziarişti m-au ajutat să înţeleg mai bine legile democraţiei, ale toleranţei, ale libertăţii – limitele, paradoxurile şi constrîngerile lor, precum şi importanţa drepturilor şi datoriilor civice. Am învăţat ce este respectul pentru minoritate şi m-am interesat mult de problemele ecologice, pe care le ignoram total în ţară. Această „şcoală a vieţii" din lumea liberă am trecut-o mai uşor şi mai riguros pregătit decît marea majoritate a exilaţilor, care, nu puţini din ei, au încă mari dificultăţi de a înţelege lumea occidentală, păstrînd nenumărate resentimente şi obtuzităţi. Nu am devenit nici mai optimist, nici mai pesimist – ci mai lucid, cred – în ceea ce priveşte viitorul ţării în care trăiesc şi pe care o admir din multe puncte de vedere, al continentului nostru, al lumii în genere şi, fireşte, al României. Apoi am învăţat să scriu mai simplu, mai direct, mai repede – mai „gazetăreşte". Am pierdut însă ceva din subtilitatea stilului „artist", din capacitatea de nuanţare a ideii şi din bagajul lexical, deşi am citit şi citesc în permanenţă cărţi şi reviste din ţară. Am nostalgia unor subtilităţi ale limbii materne pe care – fără voia mea – cred că le-am pierdut. Schimbînd meseria, am pierdut şi contactul cu o seamă întreagă de preocupări, cum ar fi cele de teorie literară. Citesc azi literatură şi critică mai greu, cu mai puţină curiozitate – am pierdut deci ceva din „profesionalismul" lecturii. Traiul în „ghetou" – la care, într-un fel, m-am condamnat singur, învăţînd prea puţin nemţeşte (adică insuficient pentru a purta o conversaţie intelectuală, cu subtilităţi) – mi-a restrîns aria contactului cu elitele intelectuale pe care le frecventam în ţară şi pe care nu le-am mai putut contacta, aborda aici, în Germania. Nu s-a întîmplat aşa cu toţi intelectualii exilaţi – alţii au reuşit deplin integrarea în elitele ţării de adopţiune – şi ţin să subliniez importanţa unei asemenea performanţe, la care ar trebui să mediteze orice intelectual umanist cu pretenţii, candidat potenţial la exil.

Patriotism lucid

Cotitura gravă din viaţa mea, rămînerea în Occident, a fost radicalizată de intrarea mea la Radio; dar, spre deosebire de alţii, am rămas extrem de interesat de ceea ce se petrece în ţară, acesta rămînînd spaţiul meu de exprimare, chiar dacă multe puncte de vedere mă despart de cele ale dv., cititori potenţiali. Tocmai de aceea, scriind aceste ***Memorii***, caut să exprim această experienţă cît mai complet, mizînd pe inevitabila diferenţiere tot atît cît şi pe identităţile posibile sau probabile. Cred în posibilitatea dialogului, oricîte semne contrare aş citi sau recepta, venite din spaţiul disputei de idei şi opinii din ţară. Ele nu mă fac însă mai reticent, mărturiile au valoare numai dacă tind a fi cît mai conforme cu „adevărul" celui care le oferă. Patriotismul meu e mai lucid, mai critic şi mai rece – mai ferit de desperarea pe care o aveam în ultimii ani petrecuţi în ţară –, judecarea valorilor literare, de pildă, cred că s-a deprovincializat; văd în provincialismul românesc (îndărătnic şi blocat, obtuz şi prea sensibil la „minor" şi pitoresc) cel mai mare duşman al culturii noastre de ieri, de azi şi de mîine. Constat că „boala" aceasta a făcut multe ravagii, chiar şi printre cei care au trăit destul în străinătate – în trecutul interbelic sau în cel mai recent. Nu voi fi niciodată altceva decît un intelectual – un scriitor – de origine şi de limbă română care a preferat exilul. Această evidenţă mi-o asum, fără exaltări de entuziasm sau, dimpotrivă, de disperare sau nostalgie, dar şi fără a mă putea consola pentru neşansa de a nu mă fi născut în Occidentul european, într-o limbă de mare circulaţie. Aş vrea ca mărturia „depărtării" mele să servească şi altora – scriind despre ea, am făcut-o în primul rînd pentru mine, pentru lămurirea raporturilor cu mine, cu soarta şi experienţa mea. Faptul de a fi avut o viaţă cu multe şi radicale rupturi, trăită într-un timp istoric opresiv, dominat de demonismul comunist, şi într-o „geografie" pe care m-am simţit obligat să o schimb, cel puţin pentru mine, mă fac să conchid că „accidentul" numit Europa Liberă m-a condus spre un destin atipic pentru exilaţi, pe care l-am parcurs zbuciumat, cu multe crize lăuntrice, dar şi cu satisfacţii adînci, cu un incontestabil confort material şi cu sentimentul efortului permanent de a-mi face datoria faţă de obligaţiile şi şansele ce au decurs din acest... „accident" şi din aşezarea lui în contextul unei întregi vieţi.

Subtitlurile aparţin redacţiei

EDITURA UNIVERS

vă recomandă noile sale apariţii:

- Euripides – *Teatru* (Rhesos. Troienele. Andromache. Helena. Orestes. Heraklizii). Traducere, prefaţă şi note: Alexandru Miran. Colecţia „Clasicii literaturii universale", 12.500 lei.
- Nadine Gordimer (Africa de Sud) – *Un capriciu al naturii*. Traducere: Rodica Ştefan. Postfaţa: Cosana Nicolae. Colecţia „Romanul Secolului XX", 10.500 lei.
- Milan Kundera – *Valsul de adio*. Traducere: Jean Grosu. Seria de autor „Milan Kundera", 7.300 lei.
- Patrick Modiano – *Călătorie de nuntă. Fotograful*. Traduceri de Elena Brânduşa-Steiciuc şi Diana Bolcu. Colecţia „Romanul Secolului XX", 6.500 lei.

Adevărul literar şi artistic nr. 335

- Inedit **Pamfil Şeicaru**: „Cazul" **George Tătărăscu**
- **Gheorghe Vlăduţescu**: „În lumea imediată, cam ca albatrosul poetului, filozoful se împiedică în aripi"
- Un ministru de externe: **Mihail Manoilescu**
- Surâsul lui **Celibidache**
- Pravoslavnicul **Gogol**
- **Marin Sorescu** în „ediţie de autor"
- **Costică Brădăţan**: Despre nebănuita vecinătate a ironiei cu blândeţea bunului Dumnezeu

Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă anunţă:

Programul de finanţare a lucrărilor de cercetare pentru anul 1997 „Research Support Scheme"

Programul de finanţare a lucrărilor de cercetare, din cadrul programului de sprijin al învăţămîntului superior, este o componentă a programelor Fundaţiei Soros şi sprijină proiecte de cercetare, individuale sau de grup, în domeniile ştiinţelor sociale şi umaniste, cu accent pe problemele Europei Centrale şi de Est.

În 1997 vor fi sprijinite proiecte în următoarele domenii: Artă, Economie, Educaţie, Studii Europene, Istorie, Protecţia Mediului şi Dezvoltarea Zonelor Rurale, Drept, Lingvistică, Literatură, Filozofie, Ştiinţe Politice, Politici Sociale, Psihologie Socială, Sociologie, Urbanism şi Studiul Populaţiei.

Au prioritate cercetătorii care au vîrsta de maximum 45 de ani.

O atenţie specială se va acorda studiilor comparative şi multidisciplinare.

Se vor acorda burse individuale şi de grup pentru o perioadă cuprinsă între 6 luni şi 2 ani maximum.

În cazul burselor colective se va acorda prioritate grupurilor de specialişti din cel puţin două ţări care doresc să studieze o temă particulară şi probleme comune dintr-o perspectivă comparativă multinaţională.

Bursele variază între 150$ şi 700$ pe lună în funcţie de timpul dedicat cercetării, calificare, experienţă, condiţii locale şi situaţii particulare. Pentru ambele tipuri de burse se acoperă şi cheltuielile suplimentare (călătorii, documentare) efectuate în scopul cercetării.

Informaţii suplimentare, precum şi formulare necesare înscrierii pot fi obţinute de la sediile Fundaţiei Soros.

Formularele se vor completa în limba engleză.

Termenul limită pentru depunerea dosarelor este 21 octombrie 1996.

Adresele Fundaţiilor Soros din ţară:

❒ **BUCUREŞTI:** Calea Victoriei 155, bl. D1, sc. 7, et. 3; Tel.: (01) 659.07.20, 659.74.27, 659.13.21; Fax: (01) 312.70.53.

❒ **CLUJ:** Str. Ţebei 21; Cod 3400; Cluj Napoca; Tel.: (064) 420.480; Fax: (064) 420.470.

❒ **IAŞI:** Str. Moara de Foc 35, et. 7; Cod 6600, Iaşi; Tel.: (032) 252.920, 252.922; Fax: (032) 252.926.

❒ **TIMIŞOARA:** Str. Semenic 10; Cod 1900, Timişoara; Tel./Fax: (056) 199.960, 192.493.

❒ **ARAD:** B-dul Decebal 2–4, camera 110 B; Tel.: (057) 263.155.

Foto R. Vălcăneanţu

Alexandru Beldiman explicînd macheta proiectului cîştigător

BUCUREŞTI 2000

Evenimentul cel mai important al săptămînii trecute a fost, fără îndoială, deschiderea oficială a expoziţiei de urbanism „Bucureşti 2000". Ea este rezultatul unui concurs internaţional de arhitectură şi urbanism, cel mai mare organizat vreodată pe plan mondial, la care au participat echipe de arhitecţi din 33 de ţări şi a însumat 235 de proiecte. Iniţiat pe 20 septembrie 1995, el a fost menit să colecteze propuneri de integrare urbană a zonei cuprinse între Calea 13 Septembrie, Strada Izvor şi Piaţa Alba Iulia, B-dul Decebal şi B-dul Burebista, eliminîndu-se astfel o situaţie unică în Europa, în care o zonă de 150 de hectare din inima capitalei este liberă. Concursul a fost structurat în două etape, juriul – arhitecţii Alexandru Beldiman, Sorin Gabrea, Crişan V. Popescu, Şerban Nădejde, Alexandru Sandu, Dan S. Hanganu (Canada), Claude Vasconi (Franţa), Krysztof Chwalibog (Polonia), Fumihiko Maki (Japonia), Kenneth Frampton (SUA) Barri Bergdoll (SUA); Josep Martorell (Spania); Vittorio Gregotti (Italia) – selectînd pentru faza a doua a concursului 15 proiecte. Ziua de 2 septembrie avea să facă cunoscute şi numele cîştigătorilor. Ei sînt: **Premiul I** (100.000 dolari) – **Mainhard von Gerkan** (Germania); **Premiul II** (70.000 dolari) – **Franz** şi **Maria Echeriu** (Austria); **Premiul III** (50.000 dolari) – **Adam Drisin** (Italia); **Premiile IV** şi **V** (35.000 dolari) – **Dominico Fiorani** (Italia) şi **Pierre Sicard** (Franţa). Au fost acordate de asemenea 5 menţiuni a cîte 10.000 dolari, fără ca juriul să stabilească o ierarhie a cîştigătorilor acestora: **Amy Anderson** (SUA); **Mihai Munteanu** (Franţa); **Viorel Hurduc** (România); firma **Derbesse Petrasco-Mancred** (Franţa); **Florin Biciuşcă** (România).

„Rezultatul concursului justifică efortul făcut, proiectul distins cu premiul I fiind unul de primă clasă – apreciază Alexandru Beldiman, preşedintele Uniunii Arhitecţilor din România –, *iar alegerea juriului, compus din cele mai mari nume ale arhitecturii mondiale, este una din cele mai fericite: o dată pentru faptul că proiectul este de o calitate ireproşabilă, a doua oară pentru că el a fost realizat de o echipă de specialişti extrem de serioşi care a cîştigat peste 250 de premii de aritectură, dintre care peste 100 locul I, şi au realizat de-a lungul timpului proiecte faimoase precum aeroporturile din Stuttgart şi Hamburg"* . Ceea ce aduce nou acest proiect, în opinia sa, este *„un ţesut urban, realizat într-o structură contemporană, dar care se integrează perfect istoriei oraşului. Proiectul mută în mod subtil atenţia de pe Casa Poporului pe un teren de zgîrie-nori din oţel şi sticlă de 100–150 de metri, amplasaţi în jurul acesteia, fără să o nege însă total"*. În acelaşi scop, proiectul propune un şir de clădiri aliniate în faţa Casei Poporului, care diminuează perspectiva asupra acesteia. O altă calitate a acestui proiect este aceea de a sugera o reţea de străzi acum inexistente – o frumoasă reverenţă făcută oraşului dispărut. Alegerea juriului s-a datorat nu în ultimul rînd faptului că acesta nu-şi propune demolarea nici uneia dintre clădirile Centrului Civic, după cum aveau în vedere în anii '90 arhitecţii români, şi propuneau, de altfel, şi alte proiecte aflate în concurs, juriul considerînd că *„tot ce s-a construit face deja parte din istoria oraşului şi ar fi o mare greşeală ca acestea să fie distruse"*. A cîntărit în alegerea lui şi faptul că răspunde unei cerinţe esenţiale a urbanisticii moderne, conform căreia un oraş trebuie să aibă funcţii complexe: ar fi fost o greşeală (a considerat juriul) ca această zonă să fie propusă doar pentru birouri sau hoteluri. Proiectul premiat propune crearea unei zone în care spaţiile de locuit coexistă cu săli de spectacol, hoteluri, birouri ceea ce va conferi acestei zone un aer viu în tot timpul zilei.

Dar poate una dintre cele mai mari calităţi a acestui proiect, din punct de vedere funcţional, este faptul că permite o abordare în etape, lucru foarte important, ştiut fiind că un proiect de o asemenea anvergură nu poate să fie finalizat decît într-un interval de minimum 15–20 de ani. *„Primăriei şi Parlamentului i se pun în faţă un proiect de top-nivel extraordinar. Acestor instituţii le revine obligaţia morală de a-l duce mai departe"*, consideră Alexandru Beldiman. Deşi se discută că realizarea lui necesită investiţii enorme, banii există. *„Marile firme de arhitectură sînt susţinute de instituţii financiare extrem de puternice. Tîrgurile de investiţii sînt sensibile la astfel de de proiecte, numai că, pentru a-i cointeresa, trebuie să demonstrezi că ai soluţii concrete, că planul conţine garanţii de fezabilitate. Or, aici, cei care trebuie să se implice sînt Primăria şi mai ales Parlamentul, prima trebuind să acorde bani pentru detalierea unui plan de ocupare a solului, cea de-a doua instituţie validînd acest plan fără de care nici o companie financiară nu se va implica în realizarea lui"* – este de părere preşedintele Uniunii Arhitecţilor din România. Impactul pe care demararea unui astfel de proiect l-ar putea avea asupra Bucureştiului este enorm. Ar fi vorba despre un impact educativ, prin posibilitatea oferită arhitecţilor români de a lucra alături de arhitecţii străini, dar şi de unul economic şi social, prin crearea a numeroase locuri de muncă şi prin spaţiile de locuit pe care finalizarea construcţiilor proiectate le-ar oferi populaţiei.

Rămîne însă de văzut în ce măsură viitorul parlament şi viitorul guvern se vor implica în realizarea acestuia, pentru că ar fi păcat ca o astfel de iniţiativă spectaculoasă şi unică în România în acest secol să rămână doar la stadiul de proiect. Pentru că, după cum aprecia cu destul umor Alexandru Beldiman, *„nu se ştie cînd se va mai găsi un «nebun» să facă ceea ce am făcut noi acum"*.

Expoziţia, aflată în Palatul Parlamentului, poate fi vizitată zilnic în lunile septembrie şi octombrie, intrarea făcîndu-se prin Calea 13 Septembrie.

IULIAN ANGHEL

• SĂPTĂMÎNA CULTURALĂ • SĂPTĂMÎNA CULTURALĂ • SĂPTĂMÎNA CULTURALĂ •

MIRCEA ZACIU: Jurnal 3

După primele două volume apărute la editura Dacia, *Jurnal 3*, de Mircea Zaciu, a fost recent tipărit la editura Albatros. Lansarea volumului la Uniunea Scriitorilor a marcat acest eveniment deosebit în ziua de 6 septembrie. Proiectul autorului este acela de a publica, din jurnalul său, paginile despre deceniul 1979–1989 (din care *Jurnal 3* cuprinde tronsonul 1 ianuarie 1984 – 31 decembrie 1986)

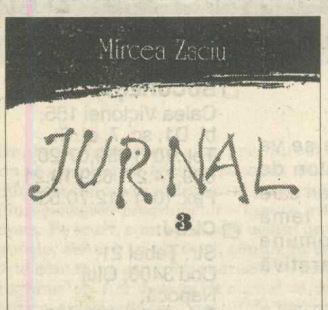

– cu speranţa că acest deceniu *„care începe să se estompeze, explicabil, dar şi să se deformeze, din cauze politice"* va mai putea *„interesa pe cel care a traversat cu mine acest timp"*. În cuvîntul său cu ocazia lansării, Mircea Zaciu observa că jurnalele se publică de obicei postum: *„Voi fi pedepsit pentru încălcarea regulii"*.

Lansarea cărţii, în schimb, a fost o sărbătoare. Au vorbit: Laurenţiu Ulici (care a definit aceste memorii ca spovedanie şi *„mise en abime"* a existenţei tuturor românilor); Georgeta Dimisianu (*„noi toţi, vorbitorii, sîntem personaje"*); Marian Papahagi, care a observat că tipul de jurnal al lui Mircea Zaciu nu este nici jurnal de idei, nici jurnal pur literar, interesantă aici fiind confesiunea care *„dezvăluie drama profund individuală"*. Octavian Paler s-a referit la acuitatea de entomolog a autorului, în acest jurnal „din vremea Ciumei". Jurnalul devine astel, oglinda necesară azi, pentru a corecta fie exagerarea, fie bagatelizarea răului atît de recent şi rezistenţei la acest rău.

Este jurnalul vremurilor cînd *Dicţionarul scriitorilor români*, coordonat de Mircea Zaciu, a fost lucrat şi a suferit avatarurile pe care paginile *Jurnalului* le descriu cu reţinută durere şi exasperare, pentru ca în cele din urmă să fie interzis - una dintre marile opere de distrugere ale deceniului trecut, *„care începe să se estompeze..."*

BUJOR NEDELCOVICI: Aici şi acum

Pe 5 septembrie, la Uniunea Scriitorilor a fost lansat volumul *Aici şi acum* (*hic et nunc*) de Bujor Nedelcovici, apărut la Cartea Românească. *„E o carte de scadenţă, un examen de conştiinţă"*, a spus autorul, *„bilanţul activităţii mele publicistice de 25 de ani"*. Aproape niciodată, în străinătate fiind, a mărturisit el, n-a putut scrie fără gîndul la România. Cu ocazia lansării, au vorbit: Laurenţiu Ulici, Gabriel Dimisianu, Magdalena Bedrosian.

BRÂNCUŞI şi artiştii americani de azi

Cu toată singularitatea sa, Brâncuşi nu este un artist fără urmaşi, iar în Statele Unite el are o descendenţă recunoscută. Pe 5 septembrie, amatorii de artă bucureşteni au asistat la o prezentare cu diapozitive privind influenţa lui Brâncuşi asupra artei contemporane americane. A vorbit Roxana Marcoci, specialistă de origine română, cu studii de istoria artei la Sorbona şi doctorat la Universitatea New York, prezentă în ultimi ani cu articole, conferinţe etc. în contexte de distincţie profesională. Cu ocazia marii retrospective Brâncuşi de la Philadelphia, 1995, de exemplu, ea a prezentat ansamblul de sculpturi de la Tîrgu-Jiu în contrapunct cu monumentele naziste şi sovietice contemporane.

Auditoriul român a urmărit tabloul foarte bogat al rezonanţelor brâncuşiene în lumea artelor americane contemporane: Claes Oldenburg, Carl André, Jason Rhodes ş.a., în variate tipuri de instalaţii, post-minimalism neo-pop etc.

Prezentarea s-a referit şi la un spectacol recent, „Coloana infinitului" – realizat de Cristian Alexa, Roxana Marcoci şi regizat de Alexa Visarion (cu Teatrul Româno-American Eugene O'Neill). Spectacolul ambiental a fost realizat la „Masa tăcerii", învelită, ca şi scaunele din jurul ei, fie în huse albe, fie în „camuflaj" – în vreme ce restaurarea „Coloanei" se pregăteşte (nu fără nelinişti din partea unor specialişti internaţionali, ţinuţi la distanţă), sub direcţia lui Radu Varia.

IOANA IERONIM

POLIROM
colecţia PLURAL
NOUTĂŢI

- Adrian Marino – **Politică şi cultură**
  Pentru o nouă cultură română
- Henri Bergson – **Materie şi memorie**
  Traducere de Cora Chiriac
- Iosif Sava – **Radiografii muzicale**
  6 Serate TV
- Paul Evdokimov – **Rugăciunea în Biserica de Răsărit**
  Prefaţă de Olivier Clément
  Traducere de Carmen Bolocan

comenzi la CP266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111
Plural

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Întrebări de îmblînzit realul

IOAN PINTEA, *Însoţitori în Turnul Babel*, editura Omniscop, 288 pagini

Doar umbra lui Steinhardt?

În ultimiii ani ai epocii Ceauşescu, lumea literară (mai precis: cititorii constanţi ai revistelor literare) cunoştea numele lui Ioan Pintea mai ales din interviurile şi recenziile publicate în *Steaua*, *Vatra*, *Astra*, *Tribuna*, *Viaţa Românească* (iar după 1989 în *Apostrof*, *Interval*, *Euphorion*, *Echinox*, *Renaşterea* ş.a.). Rotindu-i-se numele aproape exclusiv în jurul Păltinişului filosofic, al lui Nicolae (Steinhardt), *„monahul de la Rohia"*, apărînd în *Telegraful român* şi vădind în toate duhul smereniei, fervoare de învăţătură filocalică, pasiunea slujirii Cuvîntului şi ethosului ne-pămîntean înrădăcinat, fireşte că n-aveai cum să fii surprins aflînd că Ioan Pintea este *„un tînăr care s-a călugărit"*. Sau, în varianta cu dinţi: „un băiat inteligent şi bun la suflet, dar care s-a făcut popă şi stă pe lîngă Nicu Steinhardt la Rohia".

Adevărul e că umbra lui N. Steinhardt învăluie – pe cît de ocrotitor, pe atîta de copleşitor – mai toate atitudinile culturale ale preotului din parohia Chintelnic (*„Da, am viaţa unui preot de ţară, cum ar spune Bernanos, sunt preot în Chintelnic şi sunt fericit că am ajuns într-o asemenea parohie cu oameni deosebiţi, care înţeleg spiritualitatea ca un dat, ca un echilibru perfect între grijile acestei vieţi şi grijile vieţii înalte, spirituale. Eu merg spre aceşti oameni cu tot ce am şi le dăruiesc, ei vin spre mine cu tot cea ce au şi îmi dăruiesc"*). Lecturi *à rebours* (Rilke şi Liviu Antonesei, Orwell şi Ion Caraion etc.) dublate de plăcerea iscoditoare a asociaţiilor (de nume şi idei) insolite – dar foarte departe de atît de specifica sarabandă steinhardtiană –, legătura vînjoasă cu partea „criterionistă" a Generaţiei '27 (*însă fără a-i ceda definitiv nici lui* Nae Ionescu, nici lui N. Crainic), situarea calmă în intervalul de reciprocitate L. Blaga – D. Stăniloae şi, în sfîrşit, înveşmîntarea ideilor în *„cămaşa de aloe"* a lirismului duhovnicesc – acestea ar fi cîteva caracteristici ale *„preotului de ţară"*, cum singur – tandru-cochet – se declară.

Şi totuşi, în ciuda faptului că numele îi este automat legat de N. Steinhardt – cu care a făcut un volum de confesiuni, ***Primejdia mărturisirii***, 1993, căruia i-a editat postum romanul de tinereţe *Călătoria unui fiu risipitor* (1995) ş.a.m.d. –, Ioan Pintea este o natură străină proteismului panrelativ şi ludicului speculativ (exercitat uneori pînă la paradox şi aporie) care ţine Pagina lui N. Steinhardt aproape de riscul butaforiei şi fixează personalitatea autorului sub spectrul inconsistenţei.

Copt în duhul ortodoxiei cu plăcută deschidere ecumenică, prea aproape de modelul Ioan Alexandru pentru a mai putea palpita la picantele opţiuni steinhardtiene în materie de roman, film, teatru, Ioan Pintea şi-a rafinat la flacăra maestrului o singură dimensiune, e drept, una esenţială: **estetismul credinţei**. Pentru el, religiosul va să zică nu doxologism fanatic şi ritualizare bigot-instituţională, ci trăire întru frumuseţe, iubire, dăruire şi adevăr. Nu alterofobie pitecantropică şi sforăituri de chiolhan poporanist, ci catifelare a inimii prin rostirea ca podoabă. Chiar şi cînd (foarte rar) atacă (vom vedea la urmă pe cine şi cum) o face cu blîndă tristeţe, înţelegînd compătimitor şi nicidecum vituperînd.

Reverenţe dialogale

Însoţiri în Turnul Babel însumează două tipuri de descifrare directă a personalităţii autorului (notaţii de jurnal şi recenzii) şi unul indirect, de *kenosis* interogativ, să-i zic aşa, adică interviuri cu (în ordinea sumarului), Dumitru Stăniloae (1987), Nicolae Steinhardt (nedatat), mitropolitul Antonie Plămădeală (nedatat), mitropolitul Serafim Joantă (1995, Regensburg), Nicolae Stroescu-Stînişoară (1995), Valeriu Anania (1986), Ioan Alexandru (1987), Mihai Sin (1987, dar cred că-i din 1989, fiind citată acolo cartea lui Mircea Iorgulescu despre I.L. Caragiale), Vasile Andru (nedatat), Adrian Popescu (1992), Mihai Ursachi (1995), Aurel Rău (1993), Lucian Valea (1990) şi P. Poantă (1988).

Cuminte, admirativ aşezat în postura întrebătorului, Ioan Pintea nu reuşeşte decît să-şi flateze (e drept, sobru, ponderat) interlocutorii. Nu-i provoacă, nu-i înţeapă, detestă deopotrivă aluzia şi atacul frontal. Din acest unghi, e de-a dreptul şocant faptul că tocmai pe bietul Lucian Valea se găseşte să-l întrebe dacă are să-şi reproşeze ceva de dinainte de decembrie 1989 (v.p. 270), în vreme ce pe dumnealui Aurel Rău îl cruţă de toate, lăudîndu-i inclusiv colecţia de icoane din somptuoasa vilă din Cluj. (Asta ca să nu mai vorbim de totala cruţare... interogativă a unor personalităţi cu misii de generali în cultură, precum Antonie Plămădeală şi Valeriu Anania, altminteri persoane cu activitate respectabilă.)

Şi, desigur, din cuminţenie – cuminţenie naşte: dialogurile nu infirmă şi nu afirmă tranşant, ci **confirmă** ce se ştia şi se aştepta de la cei abordaţi. Am selectat, totuşi, cîteva contexte interesante.

Aşa este autofidelitatea lui Dumitru Stăniloae în privinţa României (*„sinteza contrastelor"*, *„intermediar împăciuitor între popoarele Europei"*, v.pp. 17–19) şi a lui Blaga (*„îmi menţin regretul pentru nerecunoaşterea de către el a fundamentului valorilor creştine ale acestei spiritualităţi şi pentru nepreocuparea lui de valorile etice sau de relaţia deschisă a omului faţă de semenul său, atît de scumpă poporului român"*). Poziţia lui N. Steinhardt faţă de faimoasa definiţie, de cinism mizantropic, dată de Sartre infernului: *„Noi, călugării, suntem chemaţi a demonstra zi de zi că teribila formulă a lui Sartre: «ceilalţi, iată iadul!» este greşită. Dacă nu izbutim să dovedim caracterul fantasmagoric al devizei sartriene, posturile, rugăciunile, metaniile, privegherile şi toate celelalte de acest soi devin operaţii iluzorii şi ţin de tărîmul autoamăgirii"*. Ca şi îngrijorarea lui Nicolae de la Rohia faţă de curiosul amestec de budism, creştinism, zen şi folclor păgîn, practicat de mulţi adolescenţi astăzi, la noi şi aiurea.

Mai departe, e de consemnat (alături de multe observaţii de bun-simţ privind marele **talent al dezbinării** dovedit de români în exil) pledoaria *pro domo* făcută de mitropolitul Serafim Joantă (*„nu contest faptul că au existat slăbiciuni ale ierarhiei, ale preoţilor în timpul dominaţiei comuniste. Dar ce s-a întîmplat în Biserica Ortodoxă s-a întîmplat exact în aceeaşi măsură în Biserica Catolică, în cea Evanghelică, în toate celelalte confesiuni oficial recunoscute (...) Numai noi, ortodocşii, noi, românii, vorbim la infinit, condamnînd această ierarhie (...)"* etc.) – se neglijează aici rolul imens deţinut de Biserică în mişcarea anticomunistă din Polonia (nu mai insistăm), ca să nu mai spun că nici n-au apucat să fie bine consemnate acuzaţiile la adresa teoctismului nostru, că s-a şi pornit atacul invers. În loc să disociem valorile continuităţii spirituale şi dovezile de curaj întru Doxă – de cameleonismul mercantil şi misologia ce se tot întinde în clerul român de azi, se caută abluţiunea cu ochii închişi.

E de consemnat, mai departe, seninătatea cu care Valeriu Anania îşi compară demersul teatrologic din poemul dramatic ***Miorița***, din anii '50, cu ***Cîntăreața chelă***, ***Aşteptîndu-l pe Godot*** şi ***Parodia*** (lui Adamov)! Captivantă e propunerea făcută de Mihai Sin lui Mircea Iorgulescu de a scrie, după eseurile dedicate lui Dinicu Golescu, Panait Istrati şi I.L. Caragiale (*„o carte extraordinară"*) – *„un Eminescu într-o viziune manifest personală"*. Şi o notă picantă: seriozitatea cu care Aurel Rău îşi etalează presupusa etimologie a numelui (*„acelaşi cu Rou la germani şi cu Rao la indieni"*)...

Ne apropiem, apoi, de o mică taină steinhardtiană, punctată, doar, de Ioan Pintea în prefaţă la ***Călătoria unui fiu risipitor*** (*„am descoperit un eseu cald şi plin de admiraţii despre proza lui Eugen Barbu"* – e vorba de postumele scriitorului): *„eu am scris*, îi declara Steinhardt autorului, *un text despre Barbu. Se numeşte «De la Carol Ardeleanu la Eugen Barbu», unde fac o radiografie a mahalalei bucureştene"*. De publicat neapărat, mai ales că nu prea are pe cine să mai supere acuma. Şi pe urmă, prea se şopteşte de decenii despre „Groapa ca plagiat", ar fi timpul unor săpături serioase şi profesioniste, fără patimi gratuite.

Tot Steinhardt şi-l aminteşte pe Adrian Marino *„salutîndu-se cu unii dintre securişti. Probleme de voiaj sau patriotice"* – notaţie de reţinut (cu calm, cu detaşare) cel puţin pentru justa circumscriere a eseului post'89 despre C. Noica semnat de Adrian Marino în *„22"* şi reluat recent în volumul ***Politică şi cultură*** (ed. Polirom, Iaşi).

În fine, de la Antonie Plămădeală aflăm (p. 86) că Geo Bogza a fost cel care a alcătuit referatul, pentru editura Eminescu, de apariţie a romanului ***Trei ceasuri în iad***.

Dilemele ucenicului

Ortodox curat, patriot luminat şi poet metafizic, tînărul Pintea e preocupat de locul neamului său în istorie. În 1981 îşi notează în jurnal o afirmaţie a lui Andrei Pleşu din cunoscutul articol cuprins în *Secolul XX* nr. 240–242 (despre ideea naţională şi *„legitimitatea universului"*) căreia îi adaugă: *„Ceea ce-i neadevărat nu devine adevărat prin împrejurarea că-i naţional; ceea ce-i injust nu devine just prin aceea că-i naţional, ceea ce-i rău nu devine bun prin aceea că-i naţional"* (M. Eminescu, *Opere*, IX, p. 457). El se întreabă despre natura demonicului, citînd, între altele, cartea lui Denis de Rougemont ***La Part du Diable***, nu omite să conspecteze celebrul context *„antimoderat"* din ***Apocalipsă*** (nu omul *„căldicel"*, ci *„rece sau fierbinte"*), dar o dată ajuns în Germania, la Institutul de teologie ortodoxă din Regensburg, nu poate alege decît calea de mijloc, cea a sfintei moderaţii: *„Îmi amintesc de Noica: «Germania untului şi a culturii»? Îm spun: şi una şi alta. Şi Germania untului. Şi Germania culturii"* (p. 136).

Reîntîlnim cu plăcere fervori culturale eliadeşti de *„adolescenţă mioapă"* (17 mai 1984: *„Cred că ar trebui să trec în acest caiet gînduri, feluri de-a mă manifesta, zilnic. În fiecare noapte să pot analiza, să mă pot socoti cu toate acestea (...) Eu cred mai departe în «calea, adevărul şi viaţa». Cine este împotriva lui Noica, Vulcănescu, Steinhardt etc. este împotriva «socotelilor» mele pe care le am destul de des cu lumea"*) şi notaţii tipice unui *„enthousiasmos"* pe care-l credeam pierdut, din nefericire, dar care, iată, există: *„Cred în Poezie. Nu ştiu dacă ea poate salva lumea, dar sunt sigur că măcar o poate îmblînzi, îi poate da o stare hristică (...) Ştim fără tăgadă că: viziunea din Patmos, Predica de pe munte, Psalmii lui David, imnul dragostei din Corinteni, cele Patru cvartete ale lui T.S. Eliot, Cîntarea Cîntărilor, Divina Comedie, poemele lui Rilke şi Trakl, profeţiile lui Isaia au salvat şi salvează neputinţele, suferinţele şi greşelile lumii acesteia"*.

În schimb, cînd elanul sacru e atins sub centură, aşa cum a fost cazul în „relaţia" I. Negoiţescu – Eminescu de după 1989, poetul ia ameninţător pana de aramă şi loveşte în deplină legitimitate: *„Impresia că se vorbeşte despre legionarism mai mult decît despre comunism este copleşitoare (...) Cum să-l mai înţeleg pe Domnul Ion Negoiţescu, autorul unei superbe şi referenţiale cărţi despre poezia lui Eminescu, cînd, după ce a atacat aproape tot ce intră în perimetrul naţionalului, se poticneşte şi-l atacă pe... Mihai Eminescu (...) altceva decît un fascist notoriu. Doamne!"* (Şi totuşi, i s-ar putea obiecta că însăşi literatura legionară şi l-a arondat ca precursor pe poetul „Doinei"!)

În sfîrşit, două dileme: ecumenismul şi fobia la Coca-Cola.

Deosebit de majoritatea confraţilor care văd în elanurile ecumenice conspiraţii masonice antinaţionale şi în *aggiornamento* – subtexte ale *New Age*-ismului, Ioan Pintea nu se teme că *„modernizarea"* ar ucide tradiţia şi nici că toleranţa e menită să alieneze specificul. Pentru el, problema ecumenismului este una *„stringentă"* şi *„actuală"*. *„Cred din inimă şi cuget în ecumenism. Dar tare mă îndoiesc că va putea fi rezolvat uşor ori curînd"*, îi răspunde N. Steinhardt. Că ecumenismul a avut *„căderile şi ridicările lui"* şi că *„n-a dat tot timpul roadele aşteptate"*, Pintea o ştie şi o afirmă, dar Serafim Joantă nuanţează şi atacă precis: mişcarea ecumenică *„poate să ne ajute pe toţi creştinii, de diferite confesiuni, în sensul de a aprofunda fiecare mai întîi propria sa confesiune (...) 90% dintre ortodocşi nu sunt ortodocşi, aici este problema, nu sunt ortodocşi decît cu numele"*.

Pe de altă parte însă, echilibrul semiconservator cade într-un exces reacţionar ce-ar fi pernicios de n-ar fi de un comic juvenil, cum se întîmplă cu laitmotivul văicărelii pe tema înstrăinării cu Coca-Cola: *„este o poftă infernală de a îmbrăţişa, să zicem, această idee de Coca-Cola. România este plină de afişele cu Coca-Cola (...) Pe românul care vine aici în Occident îl interesează în primul rînd cum să-şi facă rost de maşină, de mărci, el nu are un interes oarecum superior"*, afirmă părintele Pintea. E de sperat într-o vindecare grabnică de atare supărări infantile, ca să nu le zic altfel. A nu se uita cauzele mari de focul unor efecte minore. Şi a nu se face proces tocmai victimelor.

Dar nu aici, la limită, e de întîlnit adevăratul Ioan Pintea, ci în calităţile de care am vorbit. Pe scurt: deveni-va Chintelnicul lui Pintea un Păltiniş sau o Rohie? Nu ştiu cît ar fi de bine, dar cu siguranţă că n-ar fi rău. În actuala gherilă religioasă, orice vorbă blîndă are folosul ei.

GABRIELA ADAMEŞTEANU

I

BONN-ul îşi caută viitorul

„Sorry, we are dead"

Un călător cu armură, ostenit şi nedumerit, citeşte pe uşa ferecată a cetăţii la care a ajuns: *„Scuzaţi-ne, noi am murit"*. Caricaturi glumeţe, tabele, cifre, grafice, scheme întovărăşesc expunerea reprezentantului firmei particulare ce se ocupă, în cadrul Primăriei, de promoţia viitoarelor structuri ale Bonn-ului. **Strategia viitorului** este o preocupare intensă şi intens mediatizată tocmai pentru ca, în anul 2000, cînd se va fi desăvîrşit mutarea la Berlin a capitalei Germaniei, Bonn-ul să nu redevină ceea ce era pînă în **1949**: *„un mic oraş universitar"*, aşa cum îl prezintă ghidurile turistice. Cîştigînd competiţia pentru capitala provizorie a Republicii Federale a Germaniei, Bonn-ul a învins, în 1949, mari oraşe ale Germaniei. Printre ele şi Frankfurt-ul, aflat în vecinătate, care abia acum îşi va lua revanşa, devenind, într-un viitor apropiat, capitala bancară a Europei. Printre atuurile din 1949 ale micului oraş universitar s-au numărat şansa de a nu fi fost distrus de bombardamentele Aliaţilor, ca şi alt orăşel universitar, Heidelberg, şi faptul că acolo se născuse cancelarul Konrad Adenauer, cu rol atît de important în reconstrucţia Germaniei de Vest ca ţară democratică şi ca putere economică. La acea dată, Bonn-ul nu dispunea de clădirile necesare pentru a găzdui Legislativul şi Executivul federal. Ca atare, prima şedinţă a Consiliului Parlamentar s-a desfăşurat în holul Muzeului de Zoologie „Alexander König", printre animale împăiate. Între timp, clădirile adecvate unor asemenea instituţii s-au construit. Se încearcă de aceea ca, pe viitor, ele să devină sedii ale unor organisme europene şi internaţionale, dar capitala Germaniei este în mutare la Berlin.

În aşteptarea investitorilor

Mult mai aproape de nucleul Europei Occidentale, de capitalele sale, Bruxelles şi Strasbourg, mai cosmopolit prin structura populaţiei, mai „european" prin tradiţia ultimilor 40 de ani, cînd Germania de Vest s-a reconstruit din ruine, construindu-şi şi o solidă tradiţie democratică, Bonn-ul speră că va continua să joace şi în viitor un rol important ca centru administrativ, ştiinţific şi cultural al Germaniei şi Europei. Acesta este şi scopul centrului promoţional organizat la nivelul Primăriei, care schiţează un marketing pentru Bonn şi regiunea Rhein-Sieg Ahrweiler. Proiectarea viitorului se desfăşoară însă pe fundalul unui prezent nemulţumit sau măcar neliniştit. De la studenţi (mulţi, 48.000) pînă la taximetrişti, ca să nu mai vorbim de demnitari, de parlamentari, de înalta birocraţie, mutarea capitalei de la Bonn la Berlin este percepută ca o situaţie necesară, dar frustrantă. Un preţ local plătit unui scop mai înalt: reunificarea. În frustrare intră şi mica umilinţă a celui/celei ce a pierdut o competiţie şi este părăsit. Intră şi anxietatea celor ce nu vor/nu pot să-şi modifice esenţial viaţa, plecînd la Berlin. **Strategia viitorului** înseamnă, în primul rînd, campania de atragere în regiune şi în oraş a investitorilor, pentru că va fi nevoie de circa 20.000 de noi locuri de muncă. Şi nu de orice fel de locuri de muncă. Majoritatea celor care le vor pierde (pentru că familia, proprietăţile, obişnuinţa îi vor împiedica să se mute la Berlin) sînt persoane cu o înaltă calificare. Viaţa lor de pînă acum a fost protejată şi uneori chiar privilegiată de situaţia de capitală a Bonn-ului.

Şomajul actual al Bonn-ului este de 7,5% –aşadar, sub media ţării (în Berlin este dublu, 14%) –, puterea sa de cumpărare este cu 20% peste nivelul Germaniei. Turismul cultural este una din sursele de venituri ale oraşului. Unificarea şi schimbarea capitalei s-au produs atît de neaşteptat, încît în Bonn s-au făcut mari investiţii, firesti într-o capitală: o sală de concert cu o acustică de ultimă oră, aflată lîngă casa natală a lui Beethoven, obiectivul turistic numărul unu, un formidabil muzeu de istorie, un altul, la fel de formidabil, de artă. În 1995, Bonn-ul a fost vizitat de 1,5 milioane de turişti. Se vor menţine în viitor aceste cifre, deci aceleaşi locuri de muncă în industria turismului şi în servicii? Pe lîngă turism, zona îşi mai adună veniturile din funcţionarea întreprinderilor mici şi mijlocii. În structura economică, industria (cu întreprinderi mici şi mijlocii) ocupă 22,8%, comerţul 12%, serviciile 29%, serviciile publice 12,7%.

Bonn-ul, o capitală care a condus Republica Federală spre o societate prosperă şi un sistem politic echilibrat şi democratic, nu este un oraş abandonat. După legea din 26 aprilie 1994, care stabilea juridic mutarea capitalei, a urmat o „Înţelegere pentru compensare" (29 iunie 1994). Pentru următorii 10 ani, din partea guvernului federal sînt prevăzute 281 bilioane DM ca fonduri compensatorii. Viitoarele contururi ale Bonn-ului încep să se precizeze. Lozinca este „reorientarea": ea a trecut din spaţiul politic în domeniul ştiinţei, al cercetării şi educaţiei, al afacerilor inovatoare şi al expertizei internaţionale. Avantajele Bonn-ului sînt: aşezarea (în centrul unei importante zone economice europene), legăturile (autostrăzi, căi ferate, aeroport). Parte din sumele compensatorii vor fi dirijate spre infrastructură, pentru dezvoltarea unor centre ale cercetării fundamentale, tehnologie şi cultură. Un viitor i se prevede Bonn-ului şi în transferul de tehnologie pentru întreprinderilor mici şi mijlocii.

Şi, mai ales, se speră că politică internaţională va continua să se facă la Bonn.

Vechea primărie în stil baroc din Bonn

Structura populaţiei la 1 aprilie 1995

313.067 locuitori, din care 41.085 străini din ţări diferite, din care: turci 15%; marocani 5,4%; iranieni 5,1%; italieni 4,8%; spanioli 3,6%; americani 3,2%; polonezi 3,1%; francezi 2,8%; greci 3,2%.

Religia

Catolici (50%), protestanţi (25%), alte religii, agnostici şi atei(25%).

Legea Bonn-Berlin (26 iunie 1994) a încercat să precizeze împărţirea unor domenii, astfel încît Bonn-ului să-i revină: 1. Educaţia, ştiinţa, cultura, cercetarea şi tehnologia, telecomunicaţiile. 2. Mediu şi sănătate. 3. Nutriţie, agricultură, păduri. 4. Apărare.

Ministerele şi departamentele respective urmau să rămînă pe Rin.

Festival Est–Vest

Republica Moldova la Die-Drome,

18–29 septembrie 1996

„Un picior în Est, un picior în Vest" încearcă să pună în fiecare an Festivalul de la Die, descoperind de fiecare dată altă ţară, altă cultură, alte personalităţi. Anul acesta a venit rîndul Moldovei. Salonul cărţii, patrimoniul, artele plastice, arhitectura populară, teatrul vor fi prezentate pe rînd, în prezenţa ministrului Culturii din Moldova, Mihai Cibotaru, şi a altor oficialităţi româneşti şi moldoveneşti.

Cancelarii federali ai Germaniei

Konrad Adenauer (CDU) 1949–1963

Ludwig Erhard (CDU) 1963–1966

Kurt Georg Kiesinger (CDU) 1966–1969

Willy Brandt (SPD) 1969–1974

Helmut Schmidt (SPD) 1974–1982

Helmut Kohl (CDU) din 1982

Redacţia: GABRIELA ADAMEŞTEANU **(redactor-şef)**; RODICA PALADE **(redactor-şef adjunct)**; ANDREI CORNEA **(publicist comentator)**; OANA ARMEANU **(şef secţie social)**; IOANA IERONIM **(şef secţie cultură, externe)**; MARIAN CHIRIAC **(politic)**; IULIAN ANGHEL **(politic, social)**; DAN PERJOVSCHI **(grafician)**; LUCIAN PIUCĂ **(tehnoredactor)**; RADU DOBÂNDĂ, RODICA TOADER **(corectori)**; MIRCEA IONESCU **(şef serviciu difuzare)**; CONSTANTIN SATALLA, ALEXANDRU PETREA **(difuzare)**; MIHAELA CUCU **(publicitate)**; ALINA CORBU **(contabil-şef)**; DOINA GIUHAT **(casierie)**; ADRIANA BOBEICĂ **(secretariat)**; IULIAN STOIAN, LIDIA CRISTESCU **(procesare text, abonamente)**; CONSTANTIN VĂDUVA (fotoreporter).
Responsabil de număr: RODICA PALADE

Rubrici permanente: TIA ŞERBĂNESCU, N.C. MUNTEANU, EMIL HUREZEANU, CRISTIAN PREDA **(comentariu politic)**, ILIE ŞERBĂNESCU **(comentariu economic)**, H.-R. PATAPIEVICI **(eseu)**, CEZAR BALTAG **(istoria religiilor)**, DAN C. MIHĂILESCU **(cronică literară)**, MAGDA CÂRNECI, ERWIN KESSLER **(cronică plastică)**, DIANA TURCONI **(reportaj, anchete)**.

Corespondenţi: IOAN MUŞLEA **(Cluj)**, DANIEL VIGHI **(Timişoara)**, DINU MIHAIL **(Chişinău)**, ION MIRON DAMIAN **(Paris)**, ADRIAN NICULESCU **(Milano)**.

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, VIRGIL NEMOIANU, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED.
Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76;
Fax 311.22.08, 614.17.76 e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761